

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание

Втора извънредна сесия.

XV заседание, петък, 19 юлий 1913 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. Х. Тодоровъ, въ 4 ч. 10 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ Х. Тодоровъ: (Звъни) Засѣданието се открива.

Моля г. секретаря да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь А. Кипровъ: (Прочита списъка. Отсѣдствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Несторъ Абаджиевъ, Хасанъ-бей Апти-беевъ, Янко х. Атанасовъ, Петъръ Бабаджановъ, д-ръ Мичо Багаровъ, Цанко Бакаловъ, Димитъръ х. Баневъ, Петъръ Башковъ, х. Вандо Бобошевски, Илия С. Бобчевъ, Марко Бошковъ, Димитъръ Бръчковъ, Стоянъ Бурмовъ, д-ръ Георги Гаговъ, д-ръ Никола Георгиевъ, Витанъ Герасимовъ, Ангелъ Горановъ, Мурадъ-бей Джеведеновъ, Георги Джевизовъ, Христо х. Димитровъ, Василь Димчевъ, Иванъ Еневъ, д-ръ Димо Желъзовъ, д-ръ Асѣнъ Златевъ, Димитъръ Икономовъ, Стефанъ Икономовъ, Константинъ Илиевъ, Иванъ Казанджиевъ, Михо Каранасилевъ, Иванъ Кацаровъ, Йовчо Кировъ, Петъръ Козловъ, Василь Константиновъ, Григоръ х. Константиновъ, Григоръ Коцевъ, Петко Кочанковъ, д-ръ Тодоръ Кръстевъ, Герго Лакровъ, Константинъ Ленковъ, Тодоръ Лунгаловъ, Антонъ Мандевъ, Ной Марковъ, Мехмедали Герей Месудовъ, Иванъ Миневъ, Иванъ Минчевъ, Цани Миховъ, Анастасъ Мустаковъ, Димитъръ Нарлиевъ, Никола Начевъ, Георги Недковъ, Петъръ Папанчевъ, Петъръ Петраповъ, Иванъ Петровъ, Иванъ Пецовъ, Христо Пипаловъ, д-ръ Константинъ Помяновъ, Венедиктъ Поповъ, Иванъ Поповъ, Тодоръ Пчеларовъ, Димитъръ Патамовъ, Василь Радоевъ, Петко Разсукаловъ, Маню Райновъ, Иванъ Соколовъ, Илия Стаматовъ, Василь Стаменовъ, Раде Станоевъ, Иванъ Таневъ, Мехмедъ х. Хасановъ, Христо Цаневъ и Никола Ченковъ)

Прѣседателствующъ Х. Тодоровъ: Отсѣдствуватъ 71 души народни прѣдставители. Има законното число народни прѣдставители, за да се състои засѣданието.

Има да съобща на Народното събрание, че прѣседателството е разрѣшило отпуски на слѣдующитѣ г. г. народни прѣдставители: на варненския г. Венедиктъ Поповъ — 10 дена, на сливенския г. Ной Марковъ — 10 дена, на врачанския г. х. Вандо Бобошевски — 10 дена и на радомирския г. Георги Диневъ — 5 дена.

Има още отпуски, които трѣбва да се разрѣшатъ отъ Народното събрание.

Севлиевицкиятъ народенъ прѣдставителъ г. Антонъ Мандевъ, който се е ползувалъ съ 10 дена, иска още 10 дена отпускъ, по болѣзнени причини; прѣдставилъ е медицинско свидѣтелство. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да се даде 10 дена отпускъ на севлиевицкия народенъ прѣдставителъ г. Антонъ Мандевъ, по болѣзнени причини, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Разградскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Етхемъ Ефенди х. Салимовъ, който се е ползувалъ съ 10 дена, иска още 6 дена отпускъ. Причинитѣ сж, че не може да дойде, защото редовно нѣма тренове. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да се даде на разградския народенъ прѣдставителъ г. Етхемъ Ефенди х. Салимовъ 6 дена отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Русенскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Цани Миховъ, който се е ползувалъ съ 20 дена, иска още 10 дена отпускъ по болестъ, безъ да е прѣдставилъ медицинско свидѣтелство. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да се даде на русенския народенъ прѣдставителъ г. Цани Миховъ 10 дена отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншинство) Събранието не приема.

Кюстендилскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Раденко Николовъ, който се е ползувалъ съ 10 дена, иска още 6 дена отпускъ. Прѣдставилъ е удостоверение, отъ което се вижда, че домътъ му е билъ ограбенъ отъ неприятелскитѣ войски, навлѣзли въ Босилеградско, и затова счита за нужно да се намира у дома си. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да се даде 6 дена отпускъ на кюстендилския народенъ прѣдставителъ г. Раденко Николовъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Р. Николовъ: Моля да ми се даде думата да обясня за какво е отпускътъ.

Прѣседателствующъ Х. Тодоровъ: Азъ казахъ, че се приема.

Орханійскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Миневъ, който се е ползувалъ съ 10 дена, иска още 20 дена отпускъ. За причини излага, че въ Орханій-

ско се намира ромънска войска, и затова той не може да дойде. Моля г. г. народните представители, които приемат да се даде на орханйския народен прѣдставител г. Иванъ Миневъ 20 дена отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Разградскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Икономовъ, който се е ползувалъ съ 10 дена, иска да му се дадатъ още 10 дена отпускъ, по болѣзни причини, безъ да е прѣдставилъ медицинско свидѣтелство. Моля г. г. народните прѣдставители, които приематъ да се даде на разградския народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Икономовъ 10 дена отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншество) Събранието не приема.

Старозагорскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Шиваровъ, който се е ползувалъ съ 10 дена отпускъ, иска още 2 дена отпускъ, като казва, че пътуването е извънредно бавно. Моля г. г. народните прѣдставители, които приематъ да се разрѣши на старозагорския народенъ прѣдставителъ г. Георги Шиваровъ 2 дена отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Къзълагашкиятъ народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Нарлиевъ иска безсроченъ отпускъ, като казва, че положението въ околнѣта му било изключително, и по болестъ, безъ да е прѣдставилъ медицинско свидѣтелство. Моля г. г. народните прѣдставители, които приематъ да се даде на къзълагашкия народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Нарлиевъ безсроченъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншество) Не се приема.

Пристъпѣме къмъ дневния редъ — трето четене на законопроекта за допълнителенъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ къмъ бюджета за 1913 г. на сума 550.000 л.

Я. Санжовъ: Имамъ една интерпелация.

Прѣседателствующъ Х. Тодоровъ: Азъ не съмъ я прочелъ. Трѣбва да я прочета.

Я. Санжовъ: Искамъ да запитамъ върху нея.

Прѣседателствующъ Х. Тодоровъ: Имате думата.

Я. Санжовъ: При бившето правителство подадохъ една интерпелация, на която не се даде отговоръ. Сега при новото правителство подновявамъ тая интерпелация и моля да бѣде съобщена и да се постави на дневенъ редъ.

Прѣседателствующъ Х. Тодоровъ: При опрѣдѣленето на дневния редъ ще я съобщя.

Пристъпѣме къмъ първата точка отъ дневния редъ — трето четене на законопроекта за допълнителенъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ къмъ бюджета за 1913 г. на сума 550.000 л.

Моля секретаря г. Кипровъ да прочете законопроекта на трето четене.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Законъ

за допълнителенъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ къмъ бюджета за 1913 г. на сума 550.000 л.

„Чл. 1. Разрѣшава се на министра на вътрѣшните работи и Народното здраве допълнителенъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ къмъ пунктове III и IV по Министерството на вътрѣшните работи и народното здраве отъ чл. 4 на закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие отъ 1913 г. и пр., утвърденъ съ указъ № 25 отъ 5 юний т. г., за отпущане на комисията за раздаване парични помощи на ранените войници 50.000 л. и за помощъ на бѣжанците отъ но-

воосвободените земи на сума 500.000 л., или всичко 550.000 л.

„Чл. 2. Разходитъ по този свѣрхсмѣтенъ кредитъ да се покриватъ отъ редовните приходи на бюджета за 1913 г. и да се отнесатъ къмъ сѣщия бюджетъ.“

Прѣседателствующъ Х. Тодоровъ: Постъпило е едно прѣдложение за поправка въ чл. 1 отъ законопроекта за допълнителенъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ къмъ бюджета за 1913 г. на сума 550.000 л. съ слѣдното съдържание: (Чете) „Къмъ чл. 1 се прибавя слѣдната алинея:

„Надлежниятъ суми, помощъ за бѣжанците, ще се отпускатъ на комисии въ мѣста, дѣто се намиратъ бѣжанци, състоящи се отъ: финансовъ началникъ или неговъ прѣдставителъ, по единъ прѣдставителъ на мѣстните административна, общинска, училищна и черковна власти, както и на единъ сѣдия, дѣто има такива.

„Комисията ще раздаватъ помощите въ съѣстни продукти, купувани отъ тяхъ. Разходитъ ще се оправдаватъ по надлежния редъ.“

Прѣдложенето е подписано отъ надлежното число народни прѣдставители, съгласно правилника. Има думата г. министъръ-прѣседателъ.

Министъръ-прѣседателъ д-ръ В. Радославовъ: Г. г. народни прѣдставители! И завчера азъ ви казахъ, че ние искаме по-скоро да се даде тази помощъ, било въ натура, било въ пари. Г. Теодоровъ заяви тукъ, че имало и по-напрѣдъ една комисия, която се е занимавала съ раздаването на тия помощи: давала е брашно, хлѣбъ и пр. тамъ, дѣто е било възможно. Съ туй измѣнение, което се прави, не се ограничава нищо, не се промѣня цѣльта. Помощите нека се раздаватъ така, за да бѣде справедливо раздаването и да нѣма оплакване отъ нѣкоя страна. Ние туй желаемъ. Като заявявамъ, че нѣмамъ нищо противъ тази прибавка, азъ ще кажа на Народното събрание, че правителството ще вземе грижата да има контролъ и надъ тѣзи комисии. За тази цѣль то е назначило г. Сарафова, който да бѣде пръвъ контрольоръ по раздаването на тия помощи, които тъй щедро се отпускатъ отъ Народното събрание за бѣжанците.

Прѣседателствующъ Х. Тодоровъ: Ще се гласува най-напрѣдъ прибавката. Моля г. г. народните прѣдставители, които приематъ прочетената прибавка къмъ чл. 1 отъ законопроекта, който се прочита на трето четене, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Ще се гласува самиятъ законъ съ приетата прибавка. Моля г. г. народните прѣдставители, които приематъ на трето четене законопроекта за допълнителенъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ къмъ бюджета за 1913 г. на сума 550.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Пристъпѣме къмъ пунктъ втори отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за допълнителенъ извънреденъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на първо четене.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Изложение на мотивитъ

къмъ законопроекта за допълнителенъ извънреденъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Понеже гласуваниятъ на 27 юний н. г., въ втората извънредна сесия на почитаемото XV обикно-

вено Народно събрание, допълнителен извънреден свърхсметен кредит от 50.000.000 л. за военни нужди, вследствие продължението на военното положение, се оказа недостатъчен да задоволи всички тия нужди на действующата армия, имамъ честъ да ви помоля да разрешите да се увеличи тоя кредитъ съ други още 50.000.000 л. за същите нужди, като гласувате приложения законопроектъ.

София, юлий 1913 г.

Управляющъ Министерството на финанситъ, министъръ-председателъ и министъръ на вътрешнитъ работи и народното здраве:

Д-ръ В. Радославовъ.

„Законопроектъ

за допълнителен извънреден свърхсметен кредит от 50.000.000 л. за военни нужди.

„Чл. 1. Разрѣшава се на министра на войната допълнителен извънреден свърхсметен кредитъ на сума 50.000.000 л. за нуждитъ на армията, изброени въ чл. 1 отъ закона за извънредния свърхсметен кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди, утвърденъ съ указъ № 82 отъ 27 септемврий 1912 г.

„Чл. 2. Разходитъ по тоя допълнителен свърхсметен кредитъ да се произвеждатъ и оправдаватъ съгласно съ закона за отчетността по бюджета и съ постановленията, съдържащи се въ закона за извънреден свърхсметен кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди, утвърденъ съ указъ № 82 отъ 22 септемврий 1912 г., измененъ и допълненъ съ закона отъ 26 мартъ 1913 г.

„Чл. 3. Разходитъ по тоя допълнителен свърхсметен кредитъ да се покриватъ отъ произведението на заеми срѣщу съкровищни бонове.“

Председателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Ганчевъ.

Д. Ганчевъ: Г. г. народни представители! Сега, когато ние ще гласуваме новъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди, азъ считамъ за нужно да обърна внимание на т. военния министъръ да се заинтересува и прѣгледа заявленията и протеститъ на многото доставчици на армията, на мнозина отъ които не е платено за доставки, извършени още прѣзъ миналата година.

Независимо отъ това, на мнозина, безъ всѣкакво право и законъ, сж налагани грамадни глоби; на други сж конфискувани залозитъ. Когато сж имъ налагали глоби, тѣзи доставчици сж искали да прѣгледатъ актоветъ на комиситъ, отъ които сж наложени тѣзи глоби, обаче нито имъ е давано да прѣгледатъ тия актове, нито имъ е давано прѣписъ отъ тѣхъ, нито имъ е казвано тѣхното съдържание. Значи, чисто и просто е казвано на тѣзи доставчици: „Ние ви глобяваме, но вие нѣмате право да знаете, защо ви глобяваме; ще платите и нищо повече“. Станали сж маса несправедливости, за които азъ си запазвамъ правото при другъ случай да говоря, защото сега не е врѣмето да говоря за тѣхъ. Съ конкретни факти азъ ще докажа, какво е ставало въ Военното министерство, какъ сж тормозени мнозина военни доставчици. Туй азъ твърдя съ най-голъма положителност. Моля г. военния министъръ, който, разбира се, не може да знае за тѣзи работи, защото той само нѣколко дена е воененъ министъръ, да се заинтересува отъ това. Нека вземе дѣлата и ще види маса оплаквания и протести.

На това искамъ да обърна внимание.

Председателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата г. Слави Славовъ.

С. Славовъ: Г. г. народни представители! Взехъ думата по този кредитъ, за да укажа нѣколко нѣща, на които би трѣбвало да се обърне внимание отъ надлежнитъ власти, които ще го изразходватъ. Извѣстно ви е, че на 22 септемврий, когато се гласува първиятъ кредитъ отъ 50.000.000 л., въ закона се наредиха извѣстни законоположения на бърза ръка, и затова въ послѣдствие се наложиха измѣнения, които, както въ финансовата комисия, така и въ Събраниято се признаха, че сж належащи. Главната причина на тѣзи измѣнения се състоеше въ това, че тогавъ законътъ даваше право всецѣло на тиловото управление да разходва сумитъ и да прави своитъ поръчки. Обаче на практика отъ това кжсо прилагане на закона се видѣ, че станала много грѣшка, бързи и сжпи доставки, може-би не толкозъ отъ желаніе, колкото отъ нѣмане възможностъ самото тилово управление, тамъ дѣто се намираше на воененъ лагеръ, да може да прави по на добри условия, по на врѣме доставкитъ за армията. Това се съзна и тогавъ се нареди и създаде другъ единъ по-широкъ институтъ, една комисия, която да има възможностъ, при по-голъмъ съставъ, при едно по друго положение, да прави доставкитъ, колкото се може по на врѣме и при това на по-износни условия. И трѣба да констатирамъ, че откакъ се създаде това измѣнение, безспорно, хазната може да се ползува. Отъ самитъ търгове, които сж станали, може да се констатира, че се извършиха доставки на много износни условия. Обаче причинитъ, които диктуваха измѣнението, като че не се схващаха напълно отъ тиловото управление. Въ чл. 2 е казано: (Чете) „Разрѣшава се на министра на войната да тури въ разпорѣждане на началника на главното тилово управление частъ или цѣлия разрѣшенъ съ настоящия законъ кредитъ, за да го употребѣи за означенитъ въ сжщия законъ нужди на армията.“ Това право е дадено на военния министъръ, обаче слѣдующитъ членове, особено чл. чл. 3 и 4 и буква ж отъ чл. 8, опрѣдѣлятъ какъ трѣбва да се упражняватъ тия кредити. Отъ тѣзи членове се разбира, че тиловото управление, когато се намира на военния театъръ и има нужда да достави нѣщо набързо и го има близо до себе си, може само да го достави, но когато има да достави нѣщо, което го нѣма на мѣстото, или пъкъ трѣбва да се достави отъвън и въ по-голъми заклази, въ такъвъ случай се постигва съгласно чл. 8 буква ж, която гласи: (Чете) „За всички належащи покупки Министерството на войната съобщава заблаговрѣменно въ комисията, като опрѣдѣля количеството, вида, срока и мѣстото за доставката или работата и всички други необходими свѣдѣния.“ Отъ това се разбира, че главната грижа на тиловото управление е да види отъ какво има нужда армията и своеврѣменно да уведоми комисията, която взема нужнитъ мѣрки да могатъ на врѣме да се произведатъ търговетъ, да се сключатъ контрактитъ отъ интендантството и да се изпълнятъ. Въ началото, когато се издаде законътъ, съ малки изключения, като че се прилагаше, но отпослѣ, когато тиловото управление се прѣнесе тукъ, то малко по-друго-яче го разбираше. То разбираше, че помъ се намира въ страната, само може да извършва доставкитъ и да не прибѣгва къмъ този институтъ — комисията. И, струва ми се, че има вече станали нѣколко такива сдѣлки, които не хармониратъ съ закона. Затова нека се обърне внимание на тиловото управление, занаяпрѣдъ по на врѣме да съобщава на комисията отъ какво има нужда и да остави на нея да извършва търговетъ по надлежнитъ канали, които съставляватъ по-голъма гаранция. Ако тиловото управление можеше да се ползува отъ тая комисия, когато бѣше далечъ, още повече може да се ползува отъ нея сега, когато е тукъ, защото е по-лесно за него съ едно писмо или, ако е бърза доставката, съ една телеграма, да ѣ събщи отъ какво има нужда. Второ, да се обърне внимание

на тилловото управление да прѣдвизда много по-рано своитѣ заклази и да прѣдписва на комисията да извършва търговетѣ, а не да дава такива какви срокове, че да е невъзможно по никой начинъ да се доставятъ. Често пжти тѣзи срокове сж толкова къси, че даже да имашъ готови прѣдметитѣ, пакъ не можешъ да ги доставишъ, защото този срокъ, който го даватъ, не е достатъченъ за транспортъ. Добъръ е да се обърне внимание на тилловото управление, че неговата главна задача е да прѣдвизда отдалечъ отъ какво има нужда армията, своевременно да пише въ комисията и да иска да се достави, защото колкото е по-голямъ срокътъ, толкова ще бѣде по-износна доставката и по-навърме ще се достави.

Тия нѣколко бѣлѣжки искахъ да направя сега, та новиятъ воененъ министъръ да обърне надлежното внимание да не се разбира законътъ въ тая смисълъ, защото, иначе, съ чл. 2 отъ този законъ, единъ воененъ министъръ може да използва цѣлия кредитъ, като заобиколи този институтъ. Тогазъ защо е създаденъ този институтъ, ако военниятъ министъръ, тилловото управление и интендантството, правятъ всички заклази? Тогава този институтъ е излишенъ. Когато се даде съ чл. 2 това право на военния министъръ, то се даде като изключение, за да не би този институтъ да спие армията. Та, така би трѣбвало да се разбира духътъ на този чл. 2, защото иначе нѣмаше смисълъ послѣдующитѣ членове да уреждатъ този институтъ и начина, по който трѣбва да ставатъ доставкитѣ.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата г. Александъръ Малиновъ.

А. Малиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Искате, ако не се лѣжа за шести пжтъ, кредитъ отъ 50 милиона лева. При тоя случай би било удобно и нужно да се поговори върху вътрѣшната и външна политика на кабинета. Това нѣма да сторя по причини, които ви сж известни. Обаче, мисля, че е добръ нашиятъ уважаемъ министъръ-прѣдседател по тоя случай да ни каже поне едно: да-ли сесията на Народното събрание, както чета по вѣстникитѣ, ще се затвори скоро, или нейнитѣ засѣдания ще се продължатъ. Ако засѣданията на Народното събрание ще има да продължатъ, ще имаме възможностъ да се изкажемъ по нѣкои въпроси, които сж злобата на деня; ако ли, обаче, Народното събрание ще има да се затвори утрѣ или други-денъ, то азъ мисля, или въ публично засѣдание на Народното събрание да поговоримъ по тия въпроси, на които правя алузия, или-же въ тайно засѣдание, защото трѣбва да забѣлѣжа, че въпроситѣ, които сж поставени на дневенъ редъ и които се рѣшаватъ отъ правителството, сж отъ голѣма важностъ, обаче нито азъ, нито вие нѣщо сжществено по тѣзи въпроси знаемъ. Азъ правя тази бѣлѣжка и съ нея ще огранича онова, което имамъ да кажа изобщо по кредита отъ 50 милиона лева. Съ всѣки единъ кредитъ, който се иска, особено, когато той е отъ десетки милиони лева, се иска и довѣрието на парламента и, слѣдователно, при даването на това довѣрие, би могло да се говори по вътрѣшната и външна политика на кабинета. По нея, както виждате, не говоря, но считамъ за своя длѣжностъ да кажа, че има поставени въпроси, тия въпроси се рѣшаватъ и ние сме далечъ да знаемъ нѣщо по тѣхъ.

По самия кредитъ. Доколкото ми е известно, доста отдавна се назначи една комисия, състояща се отъ чиновници и народни прѣдставители, която е натоварена да изслѣдва злоупотребленията, които сж станали при изразходването на тѣзи отъ десетки милиона лева кредити. Вихъ-желалъ респективниятъ министъръ да ни каже тукъ: тази комисия сжествува ли, работи ли, намѣрила ли е нѣщо или не?

Повдигамъ този въпросъ затова, защото, ако тази комисия наистина сжествува, ако тя работи, въ такъвъ случай, онѣзи страхове, които се изказаха тукъ отъ народния прѣдставителъ г. Слави Славовъ, не сж толкова голѣми. Ако такава комисия нѣма, въ такъвъ случай по тоя законъ, по който азъ нѣколко пжти съмъ вземалъ тукъ думата, ще трѣбва да се каже повече отъ онова, което дори ви каза г. Слави Славовъ.

Г. г. народни прѣдставители! Вие помните, че когато се поиска първиятъ кредитъ отъ 50 милиона лева, въ Събранието не станаха никакви разисквания. Врѣмената бѣха такива, щото трѣбваше да се даватъ пари, безъ особено да се мисли за контрола по харченето имъ. По-послѣ, когато врѣмената станаха малко по-добри, тогава азъ бѣхъ взелъ думата, взеха думата и нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, и законътъ за изразходване на тѣзи огромни кредити се поправи, установи се единъ малко подобъръ, по-ефикасенъ контролъ при харченето имъ. Въ финансовата комисия, когато се разглеждаше единъ отъ тия закони за свѣрхсметни кредити отъ по 50 милиона лева, азъ бѣхъ казалъ, че законътъ има много недостатѣци. Комисията не се съгласи съ мене и съ онѣзи, които защитаваха моята теза. Азъ считахъ, напр., че въ чл. 1, буква и отъ този законъ е пенужна. Азъ считахъ, че чл. 2 отъ закона дава възможностъ, ако се желае, да не се зачитатъ всички останали членове отъ този законъ, щомъ министърътъ на войната, по силата на чл. 2 отъ закона, отстъпи кредита отъ 50 милиона лева на тилловото управление. Мисля, че тогава нито азъ бѣхъ чулъ, нито другитѣ г. г. народни прѣдставители, които защитаваха сжщата теза; нѣма и сега да бѣда чулъ, както нѣма да бѣде чулъ и г. Слави Славовъ. Той асж иска да каже: азъ повдигамъ само тукъ въпроси, министърътъ на войната ни е новъ, та нека се позаинтересува отъ тѣхъ и, ако може нѣщо да направи, да направи. По-рано министритѣ на войната бѣха стари хора, хора остарѣли на министерскитѣ крѣсела, та не считаха за нужно нищо да правятъ, по сега сж нови, даваме имъ възможностъ, както ми суфлира г. Сакжзовъ, да понузчатъ тия въпроси. Кжкото да ги изучаватъ тия въпроси старитѣ и новитѣ министри, щомъ законътъ дава възможностъ тъй да се дѣйствува, както се дѣйствува, ще се дѣйствува, и азъ да съмъ на мѣстото на тия военни министри, така ще дѣйствувамъ; не сж криви министритѣ нито старитѣ, нито новитѣ, кривъ е законътъ, който дава широкъ просторъ, по „уемотрѣние“ да се произвеждатъ търговетѣ.

Повече бѣлѣжки нѣма да правя, но считамъ за нужно да се резюмирамъ. И тъй, искамъ да зная, да-ли засѣданията на Народното събрание ще се продължатъ или не. Този въпросъ не е празно любопытство, както виждате, защото, иначе, азъ ще говоря въ дневното засѣдание. Ако се продължатъ засѣданията на парламента, нѣма да говоря. Второ, искамъ да зная, има ли такава комисия, която е натоварена съ изслѣждане на пѣкакви си извършени въ Военното министерство злоупотреблениа, или това сж приказки изъ улицата. Ако има, работи ли тази комисия, и ако е работила, да-ли нѣщо е намѣрила. И трето, азъ се присѣдинявамъ къмъ пожеланията на г. г. Ганчевъ и Слави Славовъ — новиятъ ни воененъ министъръ да се позаинтересува отъ това, което става въ министерството. Понеже послѣдното е отъ областта на благопожеланията, азъ тѣрджохотно се присѣдинявамъ къмъ тѣхъ, но заключавамъ: дотогава, докогато законътъ е такъвъ, какъвто е, всички благопожелания иматъ такава стойностъ, както изобщо благопожеланията въ свѣта.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министър генерал Г. Вазовъ: Г. г. народни представители! Азъ неотдавна постъпихъ на този постъ и не съмъ ималъ възможностъ да се запозная въ подробности съ всички тия въпроси, които се повдигнаха тукъ, но по нѣкои ми докладваха, азъ имахъ случая да видя кое-що и да ви доложя тукъ.

Прѣди всичко, по забѣлжката, която направи народниятъ прѣдставителъ г. Добри Ганчевъ, че трѣбва да се отнасяме спрѣмо българския прѣдприемачъ внимателно, че не трѣбва да гледаме на него като на хищникъ, а като на помагачъ, като на човѣкъ, който съдѣйствува и за благоденствието на страната, и за доброто на армията, ще кажа, че това мнѣние се сподѣля не само отъ мене, а и отъ всички добри български граждани.

Относително претенциитъ на българскитъ прѣдприемачи, при първа възможностъ ще се заема да ги изуча. Азъ съмъ даже на мнѣние, съ всички тия глоби, за които нѣколко пѣти вече е заявявано и искано разгледване и ревизия, да се постѣпи така, както се постѣпи съ чуждестраннитъ прѣдприемачи, на които претенциитъ относително глобитъ се оглецоха въ една специална комисия при Министерството на финанситъ.

Относително забѣлжката на г. Слави Славовъ ще кажа, че азъ напълно раздѣлямъ мнѣнието, какво тази тържна комисия, която се намира при Министерството на войната — тя не е даже една, а сж двѣ — и които непрѣривно работятъ и функциониратъ, сж едно чудесно, извънредно полезно и важно учрѣждение, и първи трѣбва да благодарятъ за туй военнитъ министри и главното тилово управление на армията, защото тѣ ги избавятъ отъ безчислената прѣдварителна работа, която се налага въ такива случаи, когато трѣбва да се даде едно прѣдприятие на търгъ. Обаче тия комисии понѣкога сж безпомощни. Като постѣпихъ на 28 юний въ министерството, прѣдставиха ми една грамадна таблица, въ която още прѣди единъ мѣсець главното тилово управление на армията бѣше обозначило, че на 1 юлий ще се произведатъ такива и такива търгове, за толкова милиона лева, за такива прѣдмети; на 2 юлий ще се произведатъ такива и такива търгове, за толкова милиона, за такива прѣдмети, и така, мисля, до 6, 7 или 10 юлий бѣше изредено какво ще се дава на търгъ, и своевременно това пѣщо бѣше обявено отъ тържнитъ комисии. Това бѣше извѣстно въ цѣла България, обаче въ деня на търговетъ се явиха много малко конкуренти, или такива, които прѣдлагаха нищожни количества, въ сравнение съ онова, което е необходимо за армията. Тържнитъ комисии рѣшиха да се дадатъ такива и такива прѣдприятия на еди-кой прѣдприемачъ, а за останалитъ количества, единъ милионъ и толкова хиляди килограма брашно или фасулъ, ще трѣбва да се назначатъ въ провинцията подкомисии, които да се обрнатъ къмъ мѣстнитъ търговци, за да ги доставятъ, понеже тукъ на търга не се явиха такива. И казватъ, че нѣкои подкомисии трѣбва да се назначатъ въ Добричъ, Балчикъ, Ломъ, Бургазъ и т. я. Това бѣше тъкмо въ това врѣме, когато настѣпиха ромжнитъ въ Сѣверна-България и когато за такива подкомисии не можеше и да се мисли. Между туй армията има нужди, които трѣбва да се удовлетворятъ, които не търпятъ никакво отлагане и произвеждане на търгове втори и трети пѣти, па и на-да-ли би било възможно да се направи нѣщо въ това отношение. Ето защо азъ бѣхъ принуденъ, въпрѣки туй, че знаехъ какво прѣдпочтително е тържната комисия да разрѣшава тия въпроси, да се възползувамъ отъ правото, което ми дава законътъ, да възложя на главното тилово управление на армията само да си достави тия количества, които Военното министерство не е въ състояние да достави, защото се боя и отъ отговорностъ, че армията нѣма да има въ надле-

жното врѣме туй, което ѝ е необходимо, а тази отговорностъ е много по-тежка отъ тази, която може да се хвърли на мене, че не съмъ се строго придържалъ къмъ тържнитъ комисии. Азъ ще ви приведа единъ примѣръ, за да се убѣдите въ това, до каква степенъ е трудно на военния министъръ да постѣпи въ случая. Ето, напр., случая съ брашното. Отъ тържната комисия се оказа, че въ цѣла България, най-големитъ фабриканти, като се събератъ заедно, могатъ да дадатъ по 200.000 кгр. брашно въ денъ, а намъ за столицата, за армията и за мѣстното население ни трѣбватъ 600.000 килограма. При такива условия какво трѣбваше да се направи? Разбира се, туй, което ще направи всеки единъ на негово мѣсто. Азъ заповѣдахъ на главното тилово управление да се погрижи за останалото количество и да го потърси само. А какво направи главното тилово управление на армията? Телеграфира въ Одеса и поиска единъ параходъ брашно и това брашно дойде въ Бургазъ по 30 ст. кгр., хубаво брашно, когато нашитъ фабриканти прѣдъ комисията го доставиха по 32 ст. Така е сжщо и по въпроса съ ботушитъ. Не можеха да се доставятъ на врѣме ботушитъ, нѣма кой да ги направи. Оказа се, че не е така лесно да се произведе онова голѣмо количество ботуши въ такъвъ срокъ и особено въ такава едно смѣтно врѣме, вслѣдствие на което разрѣшихъ да се поръчатъ ботуши въ Одеса. И какво се оказа? Тѣзи ботуши се доставиха съ дватри лева по-евтино, отколкото нашитъ, и отъ много по-добро качество.

Тѣй щото, г. г. народни прѣдставители, азъ мисля, че по тѣзи въпроси не е възможно да се придържаме строго къмъ тоя редъ, който е заведенъ. Желателно е да се придържаме къмъ него съ всички сили и по възможностъ да го изпълняваме въ точностъ, защото, както казахъ, то е едно голѣмо облекчение и за военния министъръ и за главното тилово управление на армията; но тамъ, където не е възможно, нѣма какво да се направи — невъзможното си е невъзможно. Ето защо, азъ мисля, че добръ е било, дѣто е прѣдвидена въ закона тази еластичностъ, която дава право на военния министъръ понѣкога да разрѣшава на главното тилово управление на армията само да се погрижи за поржкитъ. При дадената обстановка ние не можехме да имаме това, което е необходимо за армията, ако се бѣхме придържали изключително отъ тържнитъ комисии. Има единъ членъ, чл. 4, въ закона, който дава право на военния министъръ да разрѣшава на главното тилово управление само да си направи поржкитъ, особено, когато тия поржки ставатъ въ странство. Но, въ други случаи, когато се касае за поржки вътрѣ въ страната, главното тилово управление на армията смѣта, че то има право да ги направи безъ особено разрѣшение на военния министъръ. Въ всеки случай, отъ своя страна ще направя всичко необходимо, за да използвамъ тържнитъ комисии, които, както казахъ, сж извънредно голѣмо облекчение за насъ и за главното тилово управление на армията. Тамъ, където е възможно, това ще се прокарва до крайностъ, и ще прибѣгваме къмъ друго срдѣство само тогачъ, когато нѣма никаква възможностъ да се постѣпи друго-яче.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата царбродскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Теодоръ Теодоровъ.

Т. Теодоровъ: Азъ ще моля г. военния министъръ да подготви потребнитъ свѣдѣния за комисията, която ще има да разглежда този законопроектъ, върху слѣдующето. Послѣдниятъ кредитъ

отъ 50.000.000 л., който се гласува сравнително не-отдавна, ангажиранъ ли е цѣлниятъ?

Министъръ генералъ Г. Вазовъ: Доколкото зная, има останали въ наличностъ около 10 милиона лева отъ 250-тъ милиона лева, които сж досега асигновани.

Т. Теодоровъ: Значи, има 10 милиона лева свободни.

Министъръ генералъ Г. Вазовъ: Около 9—10 милиона лева.

Т. Теодоровъ: Азъ бихъ желалъ да имаме точно цифритъ и бихъ желалъ въ комисията да се дадатъ цифритъ на ангажиранитъ досега кредити и на останалитъ свободни отъ тѣзи ангажирани суми, защото знамъ, че има нѣкои свободни.

Министъръ генералъ Г. Вазовъ: Ангажирани сж много, азъ даже имамъ таблицитъ.

Т. Теодоровъ: Азъ искамъ да се дадатъ тѣзи свѣдѣния, за да може подиръ това да рѣшимъ каква сума трѣбва да се отпусне, понеже, споредъ мене, прѣдъ видъ на обстоятелството, че ние се намираме, по всѣка вѣроятностъ — и тукъ дѣйствуваме съ вѣроятностъ, не можемъ да говоримъ съ положителностъ — къмъ края на войната, то ако има останали 10 милиона лева свободни отъ по-прѣдидитъ кредити, нѣма да има нужда още отъ 50.000.000 л. да се даватъ въ разположение на Военното министерство, и може-би кредитътъ на Военното министерство за тѣзи нужди на армията да прѣтърпи едно известно намаление, да не бжде 50.000.000 л. Може да ми се каже, че не вѣрди нищо, ако бжде 50.000.000 л., защото, щомъ нѣма да има нужда отъ него, нѣма да се изразходва. Но това разсуждение не би било правилно, защото, възможно е, щомъ има свободенъ кредитъ, той да се употреби за такива нужди, които ще настѣпятъ по-подиръ; така, напр., прѣдвидено е, че може да се купятъ гранати, патрони, топове и т. н. Е добръ, сумитъ, които ние ще трѣбва да гласуваме сега и които ще се ангажиратъ споредъ този законъ, трѣбва да бждатъ само за такова количество подобни прѣдмети, които сега сж нужни, въ свръзка съ тази война, а пъкъ ако ще има нужда въ бжде — както азъ въ това не се съмнявамъ, не отъ 50, може-би повече отъ 50, отъ 100 — 150 милиона лева — за тѣхъ ще трѣбва да се гласуватъ специални закони, особени кредити, които прѣдмети ще се удовлетворяватъ и отъ особенъ источникъ, а не съ съкровищни бонове, и то на реда и на времето си.

Ето защо, азъ считамъ, че за тази комисия, която ще разглежда този законопроектъ, ще бжде много полезно да знае, какви сж свободнитъ остатки отъ по-прѣдидения кредитъ, за да може да се фиксира по-точно потребната сега сума, която азъ считамъ, че нѣма да бжде 50.000.000 л., а може да бжде 20 или 25 милиона лева.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата г. министъръ-прѣдседателъ.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Всѣкога, когато се гласува единъ кредитъ въ Народното събрание, може да ставатъ разисквания, както по вътрѣшната, тъй и по външната политика на правителството. Въ това отношение азъ съмъ напълно съгласенъ съ г. Малинова и ако моментътъ днесъ не бѣше толкова сждбоносенъ, което е известно на всички ни, бѣше належаще отъ г. Ма-

линова да говори по вътрѣшната и външната политика на България, защото не е днешното правителство, което иска да се таи, да се крие положението отъ българския народъ. Едва-ли сж десетина дни откакъ сме взели управлението, едва-ли има десетъ минути свободни, въ които да можемъ да се видимъ малко и да разискваме помежду си други въпроси, защото известно е, г. г. народни прѣдставители, че въ България има една чужда армия, отъ нѣколко корпуса, която тежи не само намъ и вамъ, народнитъ прѣдставители, но и на цѣлия български народъ. И ако ме питате по вътрѣшната политика, много лесно е да ви отговоря съ една дума — отъ вътрѣшната политика зависи и външната политика. Едва отъ вчера ние успѣхме, щото въ конференцията, която се откри въ Букурещъ, да дадемъ единъ отдохъ на българския народъ и българската армия отъ петъ дни, съ пълното убѣждение, че прѣкратаването военнитъ дѣйствия въ тѣзи петъ дни ще докара и мира на България. Никога — заявявамъ тукъ — ние не сме таили не само прѣдъ шефоветъ на партията, но и прѣдъ Народното събрание нѣкои работи и затуй, чудно ми е, какъ тукъ се намеква, че ние не обясняваме и че ние не даваме никакви свѣдѣния по положението.

А. Малиновъ: Говоря за послѣдното време, г. министре!

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Послѣдното време е отъ нѣколко минути. Днесъ ще има второ заседание на конференцията. Първото заседание знаете какво е — даде се едно прѣкратаване на военнитъ дѣйствия отъ петъ дни. Защо сж петъ дни, защо не е единъ день, защо не сж десетъ дни — това сж подробности, които не може тукъ да се обясняватъ, защото за България е достатъчно, че вече сме въ пътя на сключването на мира.

Заявявамъ на Народното събрание, че ние не сме разисквали, по нѣмане на свободно време, кога и какъ трѣбва да стане прѣкратаване на заседанията отъ днешната сесия на Народното събрание. Какво е писано въ вѣстниците, азъ не зная, но ние нищо не сме рѣшили и нищо нѣма да рѣшимъ безъ васъ. Ето защо, както виждате, ползуваме се отъ сесията, отъ г. г. народнитъ прѣдставители, искали сме и искаме съвѣтитъ на Народното събрание и на нашитъ първи държавни хора, защото тукъ не се касае до дѣйствията, до политиката на едно правителство, но се касае до сждбата на българския народъ, до сждбата на нашето отечество.

Ние молимъ да се гласува този кредитъ, който се иска за военни нужди. Деветъ милиона ли, десетъ милиона ли има още, какви ангажменти има, това не сж толкова важни въпроси при днешното време. Дай Боже, всички тѣзи пари да останатъ така, непожтнати. Ако и да сме въ пътя на сключването на мира, нека бждемъ и ние готови, както сж всички готови, за всѣка евентуалностъ, нека дадемъ този кредитъ, който се иска отъ насъ. И вѣрвамъ, че не е днешното Народно събрание, което ще откаже този кредитъ. Азъ даже мисля, че бихме могли да приемемъ това, което казва г. Теодоровъ: днесъ да се приеме законопроектътъ само на първо четене и при второто четене или въ комисията г. военниятъ министъръ да даде нѣкои обяснения.

Т. Теодоровъ: Така прѣдлагамъ и азъ — да се приеме сега на първо четене.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Така щото, всичко ще се даде, отъ насъ нищо нѣма да се таи, нищо нѣма да се крие, всичко ще ви съобщимъ. Не трѣбва да се прѣтълкува мълчанието

за един-два дена, защото има врѣмена, когато и самото правителство иска да събере нѣкои положителни свѣдѣния, за да може да ви прѣдстави нѣщо по-радостно, защото досега всичко е било, за съжаление, не така приятно, както за насъ въ столицата, така и за цѣлия български народъ.

Прочее, ходатайствавамъ да се приеме прѣдложението за този кредитъ, а ако Събранието мисли, че е необходимо да се дадатъ обяснения, че тази сума ще бѣде много, или достатъчна, или излишна, то въ комисията г. военниятъ министъръ може да даде нужнитъ обяснения; но ще ходатайствавамъ туй да бѣде по-скоро, защото това се иска отъ насъ, и ако е възможно комисията да се събере още днесъ или най-късно утрѣ, за да може да се свърши работата.

По втория въпросъ за нѣкаква си комисия, г. Малиновъ знае, че има такава комисия, защото тя се избира въ Народното събрание, и въ нея влизатъ двама народни прѣдставители.

А. Малиновъ: Народното събрание не е избирало такава комисия; само отъ вѣстниците знаемъ.

Ц. Бръшляновъ: Назначена е отъ Министерския съветъ.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Тя се състои отъ нѣколко лица, между които, както казахъ, има двама народни прѣдставители. Тѣ сж прѣгледали нѣкои рекламации и сж дали нѣкои рапорти на г. прѣдседателя на Министерския съветъ, моя прѣдшественикъ, които рапорти азъ не съмъ ги видѣлъ. Но както ми заяви единъ отъ членоветъ на тая комисия, тѣ би желали да иматъ нѣкакъ по-големо право да могатъ да навлизатъ въ материята, въ работата по операциитъ на тѣзи кредити. Това вече ще зависи отъ Министерския съветъ и ще видимъ, ако има нужда и това да стане, ние ще го направимъ; но ще молимъ сжщо врѣменно и комисията, която е била назначена, да продължи своята работа и ако има нѣкои други допълнителни рапорти, да ги прѣдстави по надлежния редъ. Толкова знамъ за комисията, толкова и ви обаждамъ; повече какво е направила и какво ще направи, не знамъ.

Съ това свършвамъ бѣлжжитъ си, които имамъ да кажа по поводъ повдигнатото отъ г. Малинова, за да се разисква въ днешното засѣдание, когато ще се вотира единъ кредитъ, по положението, както и по вътрѣшната и външна политика на правителството.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Ще се гласува. Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които прѣматъ на първо четене законопроекта за допълнителенъ извънреденъ свѣрхсметенъ кредитъ отъ 50.000.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Законопроектътъ ще се прати въ надлежната комисия за по-скоро разглеждане и докладване.

Пристъпиме къмъ слѣдующия пунктъ отъ дневния редъ: първо четене на законопроекта за повижаване подъ знамената всички изключени отъ запаса опълченци отъ наборитъ 1883, 1884 и 1885 г.

Моля г. секретаря да го докладва.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„М о т и в и.“

„Прѣдъ видъ на особено труднитъ обстоятелства, въ които прѣживява по настоящемъ отечеството, явява се необходима нужда отъ извикването подъ знамената на опълченцитъ отъ наборитъ 1883, 1884 и 1885 г., които макаръ и изключени отъ запаса

на народното опълчение, но като запасни, които сж прѣминали редовно военното обучение, въ дадения случай прѣдставляватъ отъ себе си една твърдъ надеждна подкрѣпа, както за дѣйствующата армия, така и като стража, която да се противопостави на турскитъ нападения на нашата южна граница.

„Ст. София, 16 юлий 1913 г.

„Министъръ на войната,

Генералъ-майоръ: В а з о в ъ.

„Законопроектъ

за повижаване подъ знамената всички изключени отъ запаса опълченци отъ наборитъ 1883, 1884 и 1885 г.

„Членъ единственъ. Да се повикатъ подъ знамената всички изключени отъ запаса опълченци отъ наборитъ 1883, 1884 и 1885 г. отъ 1-ва Софийска, 2-ра Тракийска, 3-та Балканска, 7-ма Рилска и 8-ма Тунджанска дивизионни области и то само ония отъ тѣхъ, които сж служили, а неслужилитъ, причислени къмъ сжщитъ набори, да не се викатъ.“

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата орханыйскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Павелъ Парпановъ.

П. Парпановъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ основата на всѣки законъ трѣбва да лежи справедливостта. Такъвъ трѣбва да бѣде и настоящиятъ законопроектъ. Обаче, като съпоставимъ този законопроектъ съ закона за устройството на въоръженитъ сили, ние ще се натъкнемъ на едно противорѣчие, ще се види, че нѣма онази справедливостъ, каквато би трѣбовало да легне въ основата на този законопроектъ. Този законопроектъ постановява да се свикатъ всички опълченци — както погрѣшно се наименоватъ така, понеже тѣ не сж такива — отъ наборитъ 1883, 1884 и 1885 г. модъ знамената, и тѣ ще съставятъ една въоръжена сила, нужна да окаже нѣкаква съпротива. Но, като ги свикваме, ние не правимъ никакво изключение, когато, споредъ закона за въоръженитъ сили, такава изключение се прави за опълченцитъ отъ двата признава. Напр., тамъ ще намѣрите, че онзи, който би ималъ синъ подъ знамената, или който поддържа братови дѣца, може да се освободи отъ явяване подъ знамената, може да се изключи отъ опълчението. Тукъ, обаче, това изключение не се прави, и ние ще имаме тогава подъ знамената хора съ много по-напрѣднала възраст, съ физически неспособности и то не съ такива, както въ опълченцитъ отъ двата признава. Тая несправедливостъ, споредъ мене, е очевидна и тя ще породи нѣкакво незадоволство въ нашитъ български граждани и тѣзи опълченци, едно негодуване, защото, когато отъ първитъ два вида опълчение освобождаваме по тѣзи причини, които казва законътъ, тукъ не ги освобождаваме. Очевидно е, че това ще бѣде несправедлива работа. Азъ мисля, че или трѣбва да се запази това постановление, за което говори чл. 23 отъ закона за въоръженитъ сили, или най-малко, за да стане това справедливо, да се прѣмахне поне сега-засега постановлението на чл. 23, да се съспендира и за другитъ опълченци, като се каже, че прѣдъ видъ върховнитъ нужди на държавата, тѣзи изключения не се правятъ. Но трѣминемъ ли така съ този законъ, смѣя да вѣрвамъ, че ще имаме едно незадоволство отъ тѣзи опълченци, които могатъ да се освобождаватъ съгласно чл. 23 отъ закона за въоръженитъ сили.

Това е по съществото на самия законъ. Споредъ мене, и формата на самия законопроектъ не е толкова сполучлива. Ние засѣгаме нѣкои други по-

становления на специалния законъ, безъ да споменаваме, че ги отмигляваме. Напр. чл. 1 отъ закона за въоръженитѣ сили казва, че военната тежоба въ царството се носи отъ мъжкото население на възраст отъ 20 до 46 години. Ние това прѣскачаме, игнорираме го и казваме, че можемъ да викаме опълченци, хора отъ мъжки полъ, много по-стари отъ 46-годишна възраст. Сега, разбира се, ако би трѣбвало да отмигнемъ чл. 1 отъ закона за въоръженитѣ сили, би трѣбвало да се спомене въ този законопроектъ, който сега ще вотираме. Споредъ мене, ако би се направило нѣкое измѣнение на общия законъ за въоръженитѣ сили, формата ще бѣде по-сполучлива, но не да се прави такъвъ специаленъ законъ.

Това сж моитѣ бѣлѣжки по този законопроектъ, и азъ бихъ молилъ г. военния министръ да ги има прѣдъ видъ и въ комисията, ако ги намира за умѣстни, да станатъ извѣстни поправки въ този законопроектъ.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата търновскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Никола Константиновъ.

Н. Константиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Считаю, че г. военниятъ министръ е извършилъ една чисто добра работа, като е искалъ да узакони своитѣ дѣйствиия. Защото, да се викатъ тѣзи набори безъ всякаво законно постановление, било би освѣтъ беззаконие, още и обидно, и тежко, и стала би военната служба дваждъ по-тежка, отколкото си е тя. По този случай азъ искамъ да обърна вниманието на г. военния министръ още и на това, че той трѣбваше да узакони и вземането подъ знамената на тѣзи български граждани, които сж освободени отъ военната служба и обложени съ данѣкъ, за които тукъ много пѣти се повдига въпросъ и, доколкото си спомнямъ, самъ г. министръ Пешевъ доказваше незаконното дѣйствие отъ страна на Военното министерство съ прибирането или повикването подъ знамената на хора, които по закона сж освободени отъ военната служба.

Второ едно нѣщо, на което искамъ да обърна вашето внимание, г. г. народни прѣдставители, е слѣдующето. Отъ мотивитѣ на този законопроектъ се вижда, че тѣзи граждани — опълченци отъ 1883, 1884 и 1885 г. се викатъ като такива, които сж запознати съ военната служба, които сж обучени и, слѣдователно, сж по-годни за военна служба и могатъ да се изпратятъ на южната граница, както е казано въ мотивитѣ на законопроекта. Та искамъ да обърна вниманието на г. министра на войната, че такива, не само служили въ войската, не само запознати съ военното изкуство, не само годни да отидатъ на южната граница, но и млади, съвършено способни хора, сж освободени отъ това си задължение по министерско постановление, или по закона даже, ако щете. Такива сж, както знаете, касиеритѣ и началницитѣ на Земледѣлската банка, касиеритѣ и счетоводителитѣ при Народната банка и, нека прибавя още, бирницитѣ, както и акцизницитѣ, както сега ми напомнятъ. Тѣзи хора, казвамъ, не само че сега никаква работа нѣматъ и не изпълняватъ, но дълженъ съмъ тукъ съ съжаление да го призная, че тѣ побързаха по-скоро да се прѣнесатъ въ София като държавни длѣжности и сътвориха паника въ България; и тѣзи хора не сж въ малко количество. Азъ бихъ желалъ, г. военниятъ министръ да ги прикани на служба на отечеството и съмъ увѣренъ, че тѣ съ по-голѣмо умѣние и съ по-голѣма готовность и рвение ще отидатъ да изпълнятъ дълга си кѣмъ отечеството, отколкото тѣзи старци, които се викатъ. Но ако държавата има нужда и отъ тѣзи старци, нека и тѣ бждатъ повикани.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Георги Николовъ.

Г. Николовъ: Г. г. народни прѣдставители! Изцѣло приемамъ прѣдложението, направено отъ г. военния министръ съ законопроекта, който ни се прѣдлага, да се допусне свикването на наборитѣ отъ 1883, 1884 и 1885 г. Това, обаче, на което имамъ да се спра, е слѣдното. Трѣбваше разпореджението за тая цѣль да послѣдва слѣдъ като съществува законъ. Доколкото ми е извѣстно, това разпореджане е направено прѣди десетина дни, по врѣмето, когато камарата засѣдаваше и когато, слѣдователно, колкото и да се бързаше, можеше да се изпълни онзи редъ, който се прѣдвижда отъ конституцията, редътъ, който съществува въ нашата страна за създаване на закони. Азъ не държа тукъ само на формалната страна на работата — непрѣмѣнно на всяка цѣна да се уважи онова, което постановява конституцията и което парламентаризмътъ изисква. Азъ държа на този въпросъ като изхождамъ отъ друго едно, още по-важно, съображение. Прѣдставете си, че всичко туй би станало само съ една заповѣдь отъ Военното министерство, както съ една заповѣдь засега стои и свикването на неслужилитѣ, на освободенитѣ отъ воененъ данѣкъ. Единъ отъ тѣхъ, отъ страхъ или отъ съзнание, ще отидатъ подъ знамената и ще си изпълнятъ дълга, други, обаче, ще се криятъ било отъ туй, че се страхуватъ отъ войната, било че сж недобросъвестни. Единъ денъ ще се върнатъ всички и ще се срѣщнатъ; онѣзи, които сж били на бойното поле или сж си изпълнили дълга, сж онѣзи, които сж се криели. Безспорно е, че тѣзи, които сж си изпълнили дълга, ще възстанатъ и кажатъ: „Какъ вие стоите тукъ, когато ние бѣхме на бойното поле, или въ градоветѣ, дѣто съставлявахме гарнизонъ?“ Тогава ще подиримъ виновнитѣ да ги накажемъ и не ще можемъ да ги накажемъ, защото свикването, както на опълченцитѣ отъ тѣзи набори, да кажемъ, 1883, 1884 и 1885 г., така също и свикването на данѣжницѣ е станало не на законно основание, и нѣма да има санкция, нѣма да има наказание за онѣзи, които не сж изпълнили това разпореджане на Военното министерство, защото, въ края на краищата, работата ще отиде въ сѣда и сждѣтъ ще види, че не съществува законъ, по силата на който да е било възможно да бждатъ повикани подъ знамената, както опълченцитѣ отъ 1883, 1884 и 1885 г., така също и всички неслуживши, данѣжни. Ето защо, казвамъ, изхождайки отъ тия съображения, за да има единство между всички граждани, за да тежи на всички еднакво отговорността отъ неизпълнеността на едно разпореджане, трѣбва разпореджението да стане законно. Като е тѣй, за да можемъ да подведемъ всички подъ еднакъвъ знаменателъ, ще трѣбва да се внесе, както се е внесло вече за свикване на наборитѣ 1883, 1884 и 1885 г., законодателно прѣдложение за оформяване заповѣдта, която е направена по отношение на свикване неслужившитѣ, обложени съ данѣкъ.

Ще моля г. военния министръ, като има прѣдъ видъ тѣзи доводи, да счете за нужно още повече да внесе едно законодателно прѣдложение, относително освободенитѣ отъ служба, плащаци данѣкъ.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Стефанъ Консуловъ.

С. Консуловъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. военниятъ министръ ни е сезиралъ днесъ съ законопроекта за повикване подъ знамената на всички изключени отъ запаса опълченци отъ наборитѣ 1883, 1884 и 1885 г. Види се, че г. военниятъ министръ, въ съзнанието на своя дългъ, иска да узакони повикването на тѣзи опълченци подъ знамената. Азъ

мисля, че противъ това искане на г. военния министър, на когото е възложено ръководенето на армията въ страната, нѣма да възстане никой. Но ползувамъ се отъ случая да обърна вниманието му върху единъ фактъ, който трѣбва да се има прѣдъ видъ при събирането на опълченците подъ знамената. Събирането на опълченците трѣбва да стане — и азъ напълно вѣрвамъ, че г. военниятъ министъръ нѣма да прѣнебрѣгне това — слѣдъ тѣхното освидѣтелствуване отъ надлежните медицински власти. Защото досега има повикани подъ знамената отъ неслужилите, хора неджави — зная нѣколко случая — хора туберкулозни, които и днесъ се намиратъ въ редовете на войската, а това, г. г. народни прѣдставители, може да доведе до едно разпространение на тази зараза и измежду здравите войници. Затуй азъ се надѣвамъ, че г. военниятъ министъръ ще разпореда да бѣдатъ освидѣтелствувани отъ лѣкаритѣ — прѣди да бѣдатъ карани въ ротите и дружините — не само опълченците, които ще бѣдатъ повикани подъ знамената, а така сѣщо и онѣзи, които днесъ се намиратъ между войските, както тѣзи неслужили, така и нѣкои отъ събраните вече опълченци. Всичко това е отъ голѣмъ интересъ да се направи, защото, като имаме неджави въ армията, тѣ падатъ на извѣстно разстояние, не могатъ да издържатъ изискуемия се напоръ или маршъ и, вслѣдствие на туй, сѣ принудени да се отвлечатъ отъ службата здравите войници, за да имъ идатъ на помощъ. Това е една голѣма необходимостъ, г. военни министри, и азъ мисля, че Вие, който за-вчера декларирахте тукъ, че напълно ще имате прѣдъ видъ желанието на народното прѣдставителство, нѣма да изпълните въ този случай своя дългъ, ако не разпоредите да бѣдатъ освидѣтелствувани не само тѣзи, които ще бѣдатъ повикани подъ знамената, но и онѣзи, които днесъ се намиратъ подъ тѣхъ, като неслужили, данѣни. Това имамъ да кажа и се надѣя, че моето мнѣние ще бѣде взето въ внимание отъ г. военния министъръ.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата народниятъ прѣдставител г. Петко Кировъ.

П. Кировъ: Г. г. народни прѣдставители! Отъ самия законопроектъ, който г. военниятъ министъръ ни внася, се вижда ясно, че нуждата отъ хора, за да се допълнятъ било редовете на нашата армия, или за каквото и да било въ помощъ на днешните обстоятелства, се чувствува. Обаче, трѣбва да бѣдемъ послѣдователни, трѣбва да бѣдемъ строго справедливи къмъ този български народъ, къмъ тази армия, която днесъ стои и носи на гърба си отъ 17 септемврий — има хора, които оттогава и досега сѣ въ редовете на войската и нито единъ денъ не сѣ мърдали отъ бойното поле и даже сѣ готови да изкаратъ до край, както и ще изкаратъ до край — всички тежести на войната. Но несправедливостите, които, по една или друга причина, се явяватъ, каратъ да се явява малко или много, да не кажа негодуване, но незадоволствие. Напр., тукъ, въ камарата, се повдигна нѣколко пѣти въпросътъ за ординарците. Ако има нужда да се явяватъ тамъ, на бойното поле, тия ординарци, за които става толкова пѣти дума — мисля, че се взе рѣшение да се повикатъ подъ знамената, и е направено даже, ако не се лъжа, разпореджана за това — ако дѣйствително тая нужда е толкова належаща — както и е належаща, приемамъ това — то азъ питамъ, защото тия сѣщитѣ хора, по една или друга причина, стоятъ на мѣстата си, или, ако нѣкои сѣ взети, защо болшинството отъ тѣхъ сѣ още тука? Тѣ сѣ хора млади, хора способни и, ако дѣйствително има нужда отъ ординарци, нека се турятъ за такива хора съвсѣмъ неджави и негодни. Това трѣбва да стане още по-вече сега, когато се повдига подъ знамената и не-

служившите, между които, както каза г. прѣждеговорившиятъ, има хора туберкулозни, хора неспособни; тѣ сѣ, казвамъ, подъ знамената сѣ пушка въ ръка и има нѣкои отъ тѣхъ изпратени на бойното поле, а хора здрави стоятъ като ординарци. Независимо отъ това, прѣдъ очите ни, тукъ въ София, се разхождатъ много способни хора, ако щете и г. г. офицери и всевъзможни войници, и сѣщо така здрави хора. Не зная върху тѣхъ има ли контролъ или не, но фактъ е, и вѣрвамъ, че всѣки единъ отъ насъ е констатиралъ това, че хора дошли тукъ отъ прѣди 4—5 мѣсеца, не мърдатъ отъ мѣстото си. Сега, какъ и що, да-ли тѣ могатъ да се добератъ до нѣкакви медицински свидѣтелства или до каквото и да било, не зная, но фактъ е, казвамъ, че има хора, които даже 7—8 мѣсеца не сѣ отивали въ редовете на войската. Е, не сѣ ли въ право тия хора, които сѣ на бойното поле отъ 8—9 мѣсеца вече, да кажатъ: дѣ сѣ напите другари, защо не дойдатъ и тѣ рамо до рамо съ насъ да отидатъ срѣщу неприятеля? Азъ мисля, че това е много несправедливо. И ако взехъ думата, то бѣ да обърна вниманието на г. министра върху това. Вѣрвамъ, че и той самъ го е констатиралъ. Нека тия хора, ако сѣ нужни, да се пратятъ; нека се пратятъ и всички тия, които стоятъ тукъ безъ полза и ходятъ само да се разхождатъ, нека отидатъ тамъ, където имъ е мѣстото, и нека всѣки изгълъни дълга си добросъвестно.

На края азъ мисля, че г. военниятъ министъръ ще направи нужното, за да нѣма тия незадоволства и да бѣдемъ строго справедливи къмъ всички български граждани.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата народниятъ прѣдставител г. Христо Поповъ.

Х. Поповъ: Азъ бѣхъ отправилъ по това молба къмъ прѣдшественика на г. днешния воененъ министъръ, ще направя сѣщото и сега къмъ него.

По този въпросъ има голѣми неправди, които се чувствуватъ отъ цѣлия български народъ. Народното прѣдставителство е издигало постоянно гласа си, а военниятъ министъръ не е изпълнявалъ желанията му. Вѣрвамъ, че сегашниятъ воененъ министъръ ще се взре, ще се вслуша въ тази воля.

Ние чувствуваме, първо, че е голѣма неправда, когато има законъ, който освобождава единъ гражданинъ отъ тази повинностъ, безъ законъ да се изпраща той на бойното поле. Това ние го чувствуваме, и всѣки трѣбва да го чувствува. Тази лична неприкосновеностъ, ако е само дума, тогава да знаемъ; ако ли е запазена, дѣйствително, отъ конституцията, никой воененъ министъръ и никой воененъ не може да вземе гражданина и да го прати тамъ, дѣто той желае. Ако ли отечеството иска това, ако ли трѣбва да стане и тази жертва, тогава той може да се обомисли и да каже: да, *salus publica suprema lex esto*, но веднага да дойде прѣдъ народното прѣдставителство и да каже: г-да, тукъ има една грѣшка, има способни хора, които трѣбва да идатъ на бойното поле и, заради това, моля, санкционирайте този законъ. Народната воля ще каже: да, идете! Но туй, което се вършеше отъ г. г. военните министри до днесъ, е голѣма неправда. Азъ не разбирамъ, какъ сѣ едно само окръжно, сѣ една телеграма отъ военния министъръ да се прашатъ граждани на животъ или смъртъ. Ще кажете: да, вие не искате да се спаси отечеството. Вѣрно е, и ние искаме това, но искаме да се изпълняватъ и законите. Ето защо, казвамъ, ако дѣйствително нашето отечество се е нуждаело отъ тия хора, ние нѣмаме нищо противъ това — ние, народните прѣдставители, не можемъ да оцѣнимъ това, то е отъ компетентностъ на военните власти — но казвамъ, военните власти трѣбваше да направятъ смѣтка, трѣбваше да си направятъ единъ отчетъ и да изгълъзатъ прѣдъ народното

прѣдставителство съ едно изложение, като кажатъ: г. г. народни прѣдставители, ако ние не направимъ това, отечеството пропада. Азъ вѣрвамъ, че никой народенъ прѣдставителъ нѣмаше да откаже на никой воененъ министъръ, да каже: да, този законъ приемаме. Обаче, нѣколко пѣти се напомнима на прѣдшественицитѣ на г. военния министъръ и тѣ само си правѣха оглушки и считатъ, че този въпросъ е свършено неваженъ: какво значи, Драганъ, Стоянъ — да върви! Това е, позволете ми да кажа, грубо нарушение на законитѣ, грубо нарушение на конституцията, толкова повече, когато имате тукъ, прѣдъ васъ, народни прѣдставители. Тѣ сж, които могатъ да кажатъ: идете тамъ, стойте тукъ. Това е първата неправда.

Втората неправда, която се чувствува между народа, е, че тѣзи господа, които ги викате на бойното поле и които пушка не сж хващали, не трѣбваше да се турятъ въ първитѣ редове. Азъ се научихъ, че има мнозина такива хора въ първитѣ редове, когато пъкъ маса други обучени хора стоятъ назадъ и по канцелариитѣ. Защо, моля ви се? Коя е причината? Това е една неправда, която се чувствува навѣкъждѣ и азъ вѣрвамъ, че настоящиятъ воененъ министъръ ще я поправи дотолкозъ, доколкото той може днесъ да я поправи. Но, колкото по-рано я поправи, толкова по-добро впечатление ще направи у народа и толкова повече ще се доближи до справедливостта, която трѣбва да е обща за всички граждани.

Слѣдъ туй, чувствуваме друга една неправда. По никой начинъ тия граждани не могатъ да останатъ тѣй. Тѣмъ трѣбва да се върне това, което сж внесли въ хазната. Това е въпиюща неправда: да ви лъже едно царство, че ще плащате 20 години данѣкъ и нѣма да служите войникъ и, слѣдъ туй, да ви изложатъ, безъ да знаете да хванете пушка, въ първитѣ редове на бойното поле; и послѣ да кажете, че тия шари, които сте дали, бѣха влѣзли въ съкровището и не могатъ да излѣзатъ назадъ.

Азъ казвамъ: тая неправда ще я поправи министърътъ на финанситѣ. Фактъ е, че тия хора ги взеха въ войската и министърътъ на финанситѣ, заедно съ военния министъръ, може да дойде съ едно прѣдложение тукъ и да моли народното прѣдставителство да приеме това — паритѣ, които сж взети отъ хората, взети вече на бойното поле, да се върнатъ. Инакъ, чувствувамъ, че е голѣма неправда спрѣмо нашитѣ граждани, и тази неправда, неправена сега отъ народното прѣдставителство и отъ правителството, ще си остане като една въпиюща неправда, която внася само раздоръ въ нашия народъ.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ генералъ Г. Вазовъ: Г. г. народни прѣдставители! Този законопроектъ е една вѣременна мѣрка, прѣдизвикана отъ изключителни обстоятелства. Тя даже не се прилага къмъ всичкитѣ дивизионни области, а само къмъ тия, които се намиратъ на югъ и на изтокъ. Цѣльта бѣше да се даде възможностъ да се пропѣждатъ онѣзи шайки и онѣзи неприятелски разѣзди, които нахлуха въ стара България и причиниха паника въ населението. Трѣбваше да се захванатъ нѣкои проходи, трѣбваше да се пропѣждатъ нѣкои мародѣри, трѣбваше да се изгонятъ тѣзи, които правѣха плѣнъ и пожаръ тамъ на югъ. И тая мѣрка се взе набързо, тя се взе прѣди десетина дена, когато обстановката го налагае и оттогава сме създали и приготвили законопроектъ, за да може да се внесе въ Народното събрание. Тия работи, както знаете, не ставатъ така скоро, както бихме желали. Тѣй щото, ние не сме закѣснѣли много; този законопроектъ се внася и азъ моля одобренieto му, макаръ че той е билъ приложенъ прѣди 10 дена. Този законопроектъ се наложи отъ обста-

новката, нѣмаше вѣреме да се мисли, кои отъ тѣзи хора ще трѣбва да взематъ пушка и кои не. Рѣши се да взематъ оружие всички онѣзи, които сж въ състояние да го владѣятъ, защото тия, които не сж се обучавали, ще бждатъ само безполезни уста да ядатъ хлѣбъ, а да свършатъ работа не ще могатъ. И ние бѣхме принудени да прибѣгнемъ вече къмъ послѣдното срѣдство, къмъ послѣдния източникъ — къмъ въоръжения народъ, къмъ всички мъже, способни да носятъ оружие, до 50 г. включително. Тѣй щото, тая мѣрка, както виждате, по мотивитѣ, които се дадоха, е една вѣременна мѣрка, която нѣма нищо общо съ закона за устройството на въоръженитѣ сили, който законъ, пѣтемъ казано, отдавна се нуждае отъ коренни реформи, отъ коренни промѣни и даже, доколкото зная, въ моята папка, въ министерството, стои единъ грамаденъ проектъ, който своевѣременно ще бжде доложенъ на Народното събрание, защото въ него има много работи, които подлежатъ на измѣненie, а опитътъ на тая война ще ни наложи тѣзи измѣнения безусловно.

Относително обложениѣтъ съ данѣкъ, за които спомена г. Константиновъ, тѣй сѣщо и г. Поповъ, доколкото зная, главната квартира бѣше се разпорѣдила, подъ влияниие на нуждитѣ — както знаете, нашитѣ загуби въ миналата война трѣбваше да се попълнятъ — да се повикатъ подъ знамената хора млади за които имаше достатъчно вѣреме да бждатъ обучени и подготвени, и се взеха. И доколкото зная, това мина прѣзъ Народното събрание и тази мѣрка на главната квартира бѣше одобрена.

Министъръ П. Пешевъ: Чрѣзъ запитване прие се дневенъ редъ въ такъвъ смисълъ.

Министъръ генералъ Г. Вазовъ: Относително обстоятелството, за което спомена г. Поповъ, че тѣзи, които сж повикани, сж плащали 20 години данѣкъ, а сега се викатъ да отбиватъ крѣвентъ данѣкъ на отечеството, струва ми се, че г. Поповъ не е напълно правъ, защото това, което се е правил тогава съ цѣлъ да се облекчатъ, е само за мирно вѣреме, а когато разбойникътъ дойде въ къщи, венѣки — и слабосилини, и силни взематъ оружие и се бранятъ. Относително секретарь-бирницитѣ, и относително всички тѣзи чиновници, за които се спомена, струва ми се, има законъ — още не съмъ влѣзълъ въ тѣзи подробности — който опрѣдѣля туй. Но и азъ не бихъ знаелъ какъ ще функционира тази грамадна машина въ тѣла, ако нѣмаше тѣзи административни хора. Положително ми е непонятно какъ армията ще се храни, какъ ще се движи и транспортира своитѣ срѣдства, ако нѣмаше цѣлата административна организация задъ гърба ѝ, която да уреджа всичко това.

Г. г. народни прѣдставители! И миналитѣ пѣтъ споменахъ и сега пакъ ще кажа, че тѣловата служба, трудътъ на тѣзи труженици, които работятъ въ тѣла на армията, отъ никого не се забѣлѣзва и вижда. Ние ги гледаме, когато се разхождатъ, но не ги виждаме, когато работятъ. Тѣй приличатъ на огъня на дѣното на единъ параходъ; гледате на кувертата на хубавия параходъ, матрозитѣ бѣли, чисти, а не виждате огъня, който е истинскиятъ двигателъ на цѣлата тази красива машина. Трѣбва да се помни, че тѣхниятъ трудъ е билъ винаги слабо възнаграденъ, че тѣ сж били черноработчи, че тѣхната работа не е била забѣлѣзвана и отъ никого не сж получили похвала, освѣтъ и укоръ, а между туй тѣ сж работили тамъ, където ги е поставила нуждата на армията и тамъ, където това е било необходимо за успѣха на общото дѣло.

Относително свикването и на нездравни хора. Макаръ въ този законопроектъ и да не се казва, че свиканитѣ ще се подхвърлятъ на освидѣтелствуване, че тѣзи, които сж слабосилини, ще бждатъ изключени и т. н., но по аналогия това се разбира. У

насъ друго-яче не може. Този, който ги събира, началникът на дивизионната област, прѣди всичко, като дойдатъ тѣзи хора, ще ги подхвърли на прѣгледъ, защото които сж болни, нѣма да минатъ и два километра и ще паднатъ. Защо му сж такива човѣци? Ето защо, безъ да се споменава въ закона, този въпросъ е уреденъ по-рано съ закони и правилиници, и да не ги изпълнява началникътъ на дивизионната област, или етапниятъ комендантъ, то значи или да не си знае работата, или да върши беззаконие. Тѣй щото, то се налагаше по самата сжцностъ на работата. И азъ мисля, че нѣма защо да се боимъ, че тѣзи хора ще бѣдатъ пратени да се биятъ съ противника, или да работятъ безъ да видятъ, да-ли сж способни. По този въпросъ азъ съмъ получилъ маса анонимни писма, завалена ми е масата съ такива писма: „Еди-кой си е здравъ, а между туй се разхожда по улицитѣ; еди-кой си ходи по кафенетата, когато другаритѣ му се биятъ, а той продава чалмъ“. Тѣзи работи ги знаемъ, получаваме свѣдѣния и постоянно вземаме мѣрки. Въ това отношение най-строги директиви сж дадени отъ помощникъ-главнокомандующия до всички началници на дивизионни области, по никакъвъ начинъ да не се допусне, подъ този или онзи прѣдлогъ, да се отклони нѣкой войникъ или офицеръ, да се върне да не изпълни своя дългъ до край. Това се прави. Но ако ли нѣйдѣ се случва подобна аномалия, че здрави и читави офицери се разхождатъ и не сж на поста си, ние бихме желали да не се говори само, а да се указва на имена, съ общи фрази не трѣбва да се говори. И така, срѣщате офицеръ да се разхожда по улицата, но не знаете, че той е раненъ въ корема и че неговата рана е такава, че не може да работи нищо и че той ще бѣде инвалидъ прѣвъ цѣлия си животъ. По външността да се сѣди, не е добръ, и струва ми се, че тѣзи нѣща за да се изучатъ трѣбва, първо, да се споменаватъ имена, а не да се пишатъ анонимни писма, безъ да се знае за кого се отнасятъ. Но волята на началството, моето собствено, искрено желание, и всички останали, съ които имамъ работа, е да не се допусне да се злоупотребява съ лѣкарскитѣ свидѣтелства. Дадени сж най-строги разпореждания въ това отношение, правимъ всичко, което е възможно, но ако не сме могли всички да направимъ и да извършимъ, то трѣбва да се търси вината малко и вънъ отъ насъ. Не можемъ да прѣобразимъ българския народъ, не можемъ да накараме всичкитѣ хора да бѣдатъ добросъвестни, да бѣдатъ честни.

Отъ друга страна, по въпроса за ординарцитѣ — единъ болѣзенъ въпросъ и въпросъ много по-популяренъ, отколкото всички други въпроси, които тукъ въ камарата сж повдигани, понеже се вижда и чувствува. У насъ има нужда отъ реформи много по-сериозни, отколкото ординарческия въпросъ, но за тѣхъ никой нищо не мисли и не говори, защото никой не ги вижда. Една дама тръгнала съ ординарецъ, който ѝ носи единъ зюмбюлъ, кошница съ провизии — това било лошо, затова всички викатъ. Въ една страна, каквато е нашата, демократическа, дѣто първиятъ професоръ и послѣдниятъ селачанинъ може да влѣзе въ редоветѣ на войската единъ день и да носи всички нейни тежоби, включително да бѣде и ординарецъ, не е популяренъ ординарческия институтъ и азъ самъ ще видя какъ да се справя съ него. Той е единъ трънливъ въпросъ и трудно е да се произнесе категорически, обаче, азъ самъ лично не му симпатизирамъ.

Г. Добриновичъ: Има рѣшение на Народното събрание; то рѣши да се прибератъ ординарцитѣ въ редоветѣ на войската, г. министре! Никой законъ не дава право да се употрѣбаватъ ординарцитѣ като слуги.

Министъръ генералъ Г. Вазовъ: Тѣй, както е поставенъ ординарческия институтъ, това не е въпросъ за вѣстовитѣ. Едно врѣме вѣстовитѣ бѣха слуги, това сж бившитѣ руски денщици, които служеха по 20 години при дългогодишната тогавашна военна служба и ставаха, може да се каже, членове на семейството, при което служеха. При нашитѣ кѣси срокове на службата, това не е така. У насъ вѣстовитѣ се смѣняватъ твърдѣ често и тия вѣстови често бѣха по-скоро врѣдни, отколкото полезни за офицерското сѣмейство. Тѣй щото, много отъ офицеритѣ — азъ лично зная — сж противъ вѣстовитѣ и не ги желаятъ. Обаче ординарческия институтъ е малко нѣщо по-друго. Той се заключава въ туй, че офицерътъ има право да праща ординареца по свои работи; но, въ двѣ думи казано, той не е слуга, а е разсиленъ, и ако той се използва за работи, които трѣбва да върши прислугата, причината е, повечето, че става едно злоупотрѣбление съ правата, а не че ординарческия институтъ самъ по себе си е лошъ, но понеже е трудно да се опрѣдѣли мѣрката, не знаещъ, кѣдѣ свършва прѣдѣлътъ на разсилния и кѣдѣ захваща тоя на вѣстовия, мнозина прѣминаватъ тоя прѣдѣлъ. Затова, по-добръ е да го пѣма, и ако нѣкой намѣри срѣдство да се избавимъ отъ тоя институтъ, ще го направимъ съ удоволствие, и вървамъ, че всички офицери ще бѣдатъ доволни.

Г. Поповъ каза, че никой не трѣбва да нарушава закона за устройството за въоръженитѣ сили. Това е справедливо, и азъ съмъ на мнѣние, че не трѣбва да се игнорира народното прѣдставителство по въпроси отъ такъвъ важенъ характеръ, които засѣгатъ такива широки срѣди, такива широки маси, и затова ще се стараемъ да го правимъ. И като прѣвъ опитъ въ това отношение, както виждате, азъ ви поднасямъ за одобрение единъ законопроектъ, който силата на обстоятелствата наложиха да бѣде приложенъ още прѣди десетина дена, и ще се стремимъ къмъ това, защото азъ още единъ пѣтъ подчертавамъ това — мисля, че най-добриятъ господаръ, най-добриятъ познавачъ на народната воля, на народнитѣ желания е пакъ Народното събрание.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Ще се гласува. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ на първо четене законопроекта за ловикване подъ знамената всички изключени отъ запаса опълченци отъ наборитѣ 1883, 1884 и 1885 г., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Прѣдлагамъ да стане второто четене на законопроекта.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Г. министъръ-прѣдседателъ прави прѣдложение да стане сега и второто четене на тоя законопроектъ.

Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сж съгласни да се пристѣпи къмъ второто четене на законопроекта, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за повижаване подъ знамената всички изключени отъ запаса опълченци отъ наборитѣ 1883, 1884 и 1885 г.“

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ заглавното на законопроекта, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Членъ единственъ. Да се повикатъ подъ знамената всички изключени отъ запаса опълченци отъ наборитъ 1883, 1884 и 1885 г., отъ 1-ва Софийска, 2-ра Тракийска, 3-та Балканска, 7-ма Рилска и 8-ма Тунджанска дивизионни области и то само ония отъ тѣхъ, които сж служили, а неслужилитъ, причислени къмъ сжщитъ набори, да не се викатъ.“

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ членъ единственъ тѣй, както се прочете, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Пристъпваме къмъ другата точка отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за отпушане дневни пари, начинаая отъ 18 юний 1913 г., на всички долни чинове отъ армията.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„М о т и в и.“

„Прѣзъ врѣме на войната съ Турция въ врѣменното положение за паричното доволствие на военнослужащитъ въ военно врѣме се забѣлжаха голѣми пропуски и непълноти, а особено такива има по въпроса за удовлетворяването съ парични доволствия на долнитъ чинове въ армията.

„Споредъ § 10 отъ това положение на всички състоящи на служба и налице военнослужащи се даватъ дневни пари въ известенъ размѣръ, съ изключение на войницитъ, обаче въпрѣки това, справедливостта прѣдизвиква да се даватъ заплати и дневни пари като на офицерски кандидати на тия долни чинове — фелдфебели и подофицери — които командуватъ роти, ескадрони и батареи, което и се прие съ рѣшение отъ Народното събрание (указъ № 108 отъ 15 декемврий 1912 г.).

„Даването на дневни пари на всички военнослужащи, съ изключение на войницитъ, намирамъ за твърдѣ неоснователно и несправедливо, тѣй като нуждитъ прѣзъ военното врѣме еднакво сж голѣми както за еднитъ, така и за другитъ.

„Като имамъ прѣдъ видъ опыта отъ първата война съ Турция и справедливостта да се отпусне известенъ размѣръ дневни пари на долнитъ чинове за посрѣщане на тѣхнитъ нужди за прѣзъ военното врѣме, внасямъ настоящия законопроектъ и моля г. г. народнитъ прѣдставители да го гласуватъ още въ настоящата сесия на Народното събрание.

„Ст. София, юлий 1913 г.

„Министъръ на войната,

Генералъ-майоръ: В а з о в ъ.

„Законопроектъ

за отпушане дневни пари, начинаая отъ 18 юний 1913 г. на всички долни чинове отъ армията.

„Членъ единственъ. Да се отпушатъ дневни пари, начинаая отъ 18 юний 1913 г., на всички долни чинове отъ армията въ слѣднитъ размѣри:

- 1) на фелдфебелитъ по 150 л.
- 2) на старшитъ и младшитъ подофицери по 1—„
- 3) на ефрейторитъ и редницитъ по 0-07 „

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата народниятъ прѣдставитель г. Ванко Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Противъ този законопроектъ, по принципъ, нѣмамъ нищо да кажа. На всѣки случай, смѣтамъ да изтъкна една опасностъ, каквато той може да влѣче слѣдъ

себе си. Вѣрно е, че въ военно врѣме, както офицери, така и войници сж поставени при известни изключителни обстоятелства и че трѣбва, покрай онова, което имъ доставя тѣловото управление като храна, често пжти сами да се грижатъ за себе си, защото и при най-добрата организация на тѣловото управление, не винаги може да се достави на войницитъ храна, за да могатъ да се хранятъ, и сж принудени, често пжти сами да се грижатъ за себе си. И затова, правъ е г. военниятъ министъръ, като е казалъ въ мотивитъ, че е несправедливо да се плащатъ дневни пари само на една частъ отъ войската, а на другата да не се плащатъ, т. е. да се плащатъ дневни пари на офицеритъ, а на долнитъ чинове да не се плащатъ. И слѣдователно, въ името на справедливостта ще трѣбва да се плащатъ известни дневни пари и на долнитъ чинове. Противъ това, както казахъ, по принципъ нѣмамъ нищо. Но, г-да, споредъ законопроекта, отпушатъ се на фелдфебелитъ дневни пари по 150 л., на старшитъ и младши подофицери — 1 л., а на войницитъ 07 стотинки. Г-да! Ако е печатна погрѣшка това „07 стотинки“, нѣма да говоря. Но, ако не е печатна погрѣшка, тогава това е една ирония. Защото, ако вне гласувате този законопроектъ, увѣрявамъ ви, г-да, че между подофицеритъ, фелдфебелитъ и войницитъ ще се създаде единъ нежелателенъ антагонизмъ, . . .

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Г. Георгиевъ. Това може да се говори при второто четене на законопроекта.

В. Георгиевъ: . . . тѣй като тѣ всички тѣрпятъ еднакво лишенията и всички иматъ еднаква нужда да се погрижатъ за себе си. Ако признаете, че подофицеритъ и фелдфебелитъ ще трѣбва да се грижатъ за себе си и слѣдователно иматъ нужда отъ дневни пари, тогава трѣбва да признаете, че и войницитъ сж тоже хора, които иматъ нужда да се грижатъ за себе си. И затова, азъ смѣтамъ, че като се съгласите да дадете на фелдфебелитъ по 150 л. и на старшитъ и младшитъ подофицери по 1 л., ще се съгласите сжщо така да се отпусне и на войницитъ една по-пореждъчна сума, защото, ако дадете само 7 стотинки, вне ще създадете, така да се каже, единъ антагонизмъ между подофицери и войници, а вне знаете, че по другъ случай има другъ антагонизмъ, отъ по-друго естество и колко злѣе се отразява той, и не би трѣбвало съ този законопроектъ сѣга да всѣваме единъ новъ антагонизмъ въ войската. Слѣдователно, ако намирате, че трѣбва да се дадатъ дневни пари, дайте ги тѣй, че да не обиждате хората, защото, да имъ дадете 7 стотинки, значи, ужасно да ги обидите. И азъ не съмъ съгласенъ да гласувамъ единъ законопроектъ, който съдържа въ себе си една обида къмъ войницитъ.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата народниятъ прѣдставитель г. Пѣю Ивановъ.

П. Ивановъ: Г. г. народни прѣдставители! Внесениятъ законопроектъ отъ г. военния министъръ допълня една празнота. Макарь и късно, но ще трѣбва да се радваме всички, че идемъ да попълнимъ една празнота. Миналото ще забравимъ; г. военниятъ министъръ тѣкмо на врѣме е внесълъ този законопроектъ, ние всички трѣбва да го одобримъ, и азъ вѣрвамъ, че нѣма да се яви никой народенъ прѣдставитель противъ него. Но и азъ ще кажа, че тѣй, както е опрѣдѣлена сумата, вижда ми се, че не ще задоволи тѣкмо офицери, които положиха голѣми старания, голѣми усилия цѣли 9—10 мѣсеца. Ние идваме едва на края да имъ дадемъ едно малко възнаграждение, една такава малка сума, че

менѣ ми се струва, какво това ще бѣде една ирония. Затова, азъ ще моля, както г. военния министъръ, тъй сѣщо и комисията да иматъ прѣдъ видъ, „07“—тѣ стотинки — ако не е печатна погрѣшка, ще кажа и азъ — по-добрѣ е да ги не даваме сега. Най-малкото, което трѣбва да отпуснемъ, споредъ мене, е 70 стотинки — 7-тѣ да прѣдшествова палата; защото, иначе, е много малко. Разбира се, и 70 ст., и 1 л. сѣ малко, но 7 стотинки е съвсѣмъ малко. Ние не трѣбва да се скѣпимъ за сумата; по-рано не се скѣпѣхме за много други работи, тъй сѣщо не трѣбва да се скѣпимъ и за това. Може-би нѣкой да мисли, че това е голѣма сума, но тая сума ще я плаща пакъ този народъ, който ще я взема. Тѣй щото, комисията, която ще се занимава съ този въпросъ, трѣбва да има прѣдъ видъ, че сумата трѣбва да бѣде поне 70 стотинки, и вѣрвамъ, че г. г. народнитѣ прѣдставители нѣма да иматъ нищо противъ.

Прѣседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Да-ли съ този законопроектъ не се гони друга цѣль, не онази, прѣдвидена въ мотивитѣ на законопроекта, не знамъ и не ще се вгущамъ да я търся, защото нито му е мѣстѣто, нито му е врѣмето да се вгущамъ въ тази твърдѣ трѣнлива материя. Засега ще се ограничи само да подчертая двѣ мисли, които ме обладаха, когато прочетохъ този законопроектъ. Дневнитѣ пари на фелдфебелитѣ, на старшитѣ и на младшитѣ подофицери и войници, ще се трѣбватъ отъ 18 юний 1913 г. нататѣкъ. А г. министрътъ първи, па и всички сме свидѣтели, че аслж сме къмъ края вече на войната и ако не слѣдъ 5, слѣдъ 10—15 дни, надѣваме се да послѣдва демобилизация на нашата армия — дай Боже, казвамъ, пожелавамъ това. Въ всѣки случай, за мене едно е необяснимо: отъ 18 юний нататѣкъ да даваме дневни пари на нижнитѣ чинове. Ще дадемъ за по единъ мѣсець на войницитѣ 2 л., а фелдфебелитѣ, старшитѣ и младшитѣ подофицери ще получатъ нѣщо повече. Азъ считамъ, че така, както е редактиранъ законопроектътъ, не постига цѣльта, която прѣдсѣлва и за която г. министрътъ на войната говори въ мотивитѣ на законопроекта. Ако вие считате, че е неправда само една категория държавни служители, а именно офицеритѣ, да получаватъ дневни пари, и че трѣбва да получаватъ такива и нижнитѣ чинове, въ такъвъ случай дайте на всички оттогава, откогато почнаха да получаватъ и г. г. офицеритѣ. Разбирамъ защо е това мърморене въ парламента, което сега чувамъ. Защото веднага г. финансовиятъ министъръ ще ви направи смѣтка: толкова милиони трѣбватъ. Да, трѣбватъ. България похарчи 1½ милиарда, ще похарчи, може-би, още 2, 3, 5, 10 или 15 милиона, щомъ вие намирате, че правдата изисква еднакво да третираме и офицерството и нижния персоналъ въ армията. Разбира се, размѣритѣ не могатъ да бѣдатъ еднакви, защото началата, при които служи едната категория и другата категория, сѣ различни, но на всѣки случай, справедливостта изисква да дадете дневни пари и на тия нижни чинове, съгласно вашето правило да бѣдете справедливи, отъ момента, когато се объяви тази война. Можете ли да го направите? Направете смѣтка. Азъ като народенъ прѣдставителъ, който ще вдигамъ рѣка единъ денъ, ако бѣда пакъ удостоенъ тукъ като прѣдставителъ на народа, за милиардитѣ, които ще трѣбва да гласуваме, за стотидцѣтъ милиони — да не казвамъ голѣма дума сега — азъ не ще се посвѣтя да вдигна рѣка още за нѣкой и другъ милионъ, ако дѣйствиелно е трѣбвало да поправимъ една неправда. Тукъ трѣбва още да подчертая, че пѣше да бѣде много по-добрѣ, много неприятности

щѣха да се избѣгнатъ, много критики щѣха да се отстранятъ, ако наистина съ такава едно законоположение бѣ сезиранъ парламентътъ още въ началото на военнитѣ дѣйствия. Можеха тогава да се направятъ измѣнения, корекции въ другия законъ, за да се балансира сумата, която трѣбваше да се похарчи, да не бѣде такава ексorbitантна, а да бѣде такава, щото да може да се понесе отъ българския народъ.

Първата ми бѣлѣжка, слѣдователно, която правя, е, че не разбирамъ смисъла, не разбирамъ резона, не разбирамъ какво ще прѣдсѣлватъ вие, като отъ 18 юний почнатъ да текатъ дневнитѣ пари на войницитѣ по 7 ст. на денъ. Напротивъ, ще станете за смѣхъ — може-би, казвамъ една голѣма дума. Не-дѣйте дава възможностъ на войницитѣ да кажатъ: „Сега съ тѣзи работи още отиватъ да хвърлятъ масло въ огъня.“ Ще дадете ли нѣщо, рѣшени ли сте да дадете дневни пари на нижнитѣ чинове, г. военниятъ министъръ ще ни каже въ коя армия прѣзъ врѣме на война и какви цифри се даватъ въ тѣхнитѣ законоположения за дневни пари на нижнитѣ чинове, за да бѣдемъ по-добрѣ освѣтлени — азъ нѣмамъ врѣме да направя справка въ другитѣ законодателства. Той ще ни каже въ кое чуждо законодателство сѣществуватъ дневни пари на нижнитѣ чинове прѣзъ врѣме на война, и ние ще му бѣдемъ признателни, ако той въ това ни даде по-подробно освѣтление. И така, цѣльта не се постига. Може-би, ще се получи обратното, защото хората ще почнатъ да сравняватъ, уважаеми г. министре, колко получава войникътъ, който е срѣщу тона и куршумитѣ, и колко получава онзи, който се намира въ столицата, въ IV или V разредъ, забравенъ въ началото на войната да бѣде вписанъ, та го вписаха отпослѣ, *post factum*, макаръ всичкото врѣме да стои спокойно при сѣмейството си; щѣ почнатъ, казвамъ, да правятъ сравнения. А тия работи не сѣ добри, тѣ сѣ работи, които не ще ни изведатъ на добъръ край, а ще ни създадатъ една атмосфера, която и безъ това не е разведрена.

Втора бѣлѣжка. И азъ, като уважаемитѣ прѣждеговоривши, ще ви кажа: ако вие сте направили смѣтка, че хазната може да издържи и дневни пари на нижнитѣ чинове, за Бога, каква цѣль прѣдсѣлватъ тѣзи 7 ст.? Че съ тѣхъ войникътъ не може да си купи единъ пакетъ тютюнъ на денъ; той не може да си купи единъ самунъ хлѣбъ, ако искате — понеже нѣкога се случва, че не може да получи на врѣме хлѣбъ; обикновено нѣщо е въ врѣме на война да не може да се достави на войника хлѣбъ. Даже има армии, като грѣцката, въ която даватъ на войника за продоволствие 50 ст. на денъ, защото нѣкога се случва, че не може да се достави хлѣбъ, та трѣбва самъ да се храни. Това е лоша система, никой не я одобрява, но ви казвамъ примѣръ. Е добрѣ, съ 7 ст. на денъ какво ще направи? На мѣсець ще получава 210 л. и 1 л. заплата — 3-10 л. Та какво ще направи съ тѣхъ? Дадохте ли му една помощ, помогнахте ли му да си покрие нѣкои свои насѣщни нужди? Съ 7 ст. на денъ ще можете ли да постигнете нѣщо, като му ги дава даже всѣки денъ командирътъ на ротата? Азъ ви питамъ, какво ще купи войникътъ съ 7 ст. на денъ? Кибритъ не може да си купи. Тогава за какво е тази ирония въ този законопроектъ? Да кажемъ на войницитѣ ясно, откровенно: „Момчета, не е възможно да плати държавата и на васъ дневни пари, защото България въоръжи 600 хиляди и толкова войници, и ако дадемъ толкова и толкова милиона лева, пакъ вие ще ги платите. И понеже прѣминахте въ тази война безъ тия пари, сега нѣма какво да ви даваме занаяпрѣдъ, защото и безъ туй сме на края. И да ви отпуснемъ дневни пари, съ това не ще ви помогнемъ, а освѣтъ туй ще обрѣменимъ съ нѣкой и

другъ милионъ хазната, която и безъ това е доста вече празна.“ Така може да разсждаваме, така можемъ да кажемъ на войника и той ще ни разбере, защото той е български избирателъ и данъкоплатецъ. Но не трѣбва да му кажемъ: „Ето, виждашъ ли, не само на офицеритѣ даваме дневни пари, ето и на васъ, войницитѣ, даваме 7 ст. на день.“ Може да се намѣри нѣкой хитрецъ да ви каже: „За какво ни давате тѣзи 7 ст., какво ще купимъ съ тѣхъ? Поне дайте ни толкова, че да можемъ да си купимъ единъ пакетъ тютюнъ.“ Ето защо, г. г. прѣдставители, законопроектътъ се нуждае отъ всестранно изучаване. Тази е една материя не така лесна. Много е лесно да напишемъ законъ, че ще даваме на нижнитѣ чинове дневни пари. Много ще бѣде популяренъ човѣкъ въ армията като напише такъвъ законопроектъ, но сжщата тази армия, когато ще се разпусне, и войницитѣ ще си отидатъ у дома си, и когато тѣзи милиони ще почнатъ да се събиратъ чрѣзъ секвестръ, като почнатъ да се продаватъ котли, казани и черги, азъ вѣрвамъ, че този войникъ, комуто днесъ ще давате 7 ст., безъ да може да си помогне нѣщо съ тѣхъ, прѣвъ ще почне да роптае, защо тази работа е станала така прѣждевременно, така необмислено и недобрѣ прѣсмѣтано.

Още една бѣлѣжка имамъ да направя, а именно: голѣма е несъразмѣрността между дневнитѣ пари, които давате, сѣ въ категорията нижни чинове, на фелдфебелитѣ, старшитѣ и младшитѣ подофицери, отъ една страна, и редницитѣ отъ друга страна — 1-50 л. и 1 л. на единтъ и 7 ст. на другитѣ. Това сж дневни пари, които иматъ за цѣль да покриятъ дневнитѣ нужди на войника. Е, да ви кажа, нѣма никой да ми се разсърди, нито фелдфебелъ, нито подофицеръ, ако кажа, че на бойното поле между нуждитѣ на фелдфебела, подофицера и редника нѣма разлика. Тамъ всички живѣятъ братски, всички се хранятъ отъ единъ казанъ. Но, присмамъ веднага, че перспектива да задържимъ тѣзи нижни командующи лица въ редоветѣ на армията е необходимо. Това мотивира да се даде тѣмъ повече. Нѣмамъ нищо противъ. Безусловно трѣбва да се прави разлика по рангъ, чинъ, както се прави разлика въ дневнитѣ пари между генералъ и полковникъ, командующъ бригада, батарея и т. н. Туй сж естествени работи, противъ които никой нѣма да има нищо противъ. На фелдфебелитѣ се даватъ дневни пари 45 л. мѣсечно, на старшитѣ и младшитѣ подофицери 30 л. мѣсечно, а на войницитѣ 2 л. 10 ст. Че войникътъ абсолютно нищо не може да направи съ тѣхъ. Съ 30 л. дневни пари и плюсъ 75 или 80 л. заплата, ако се не лъжа — цифрата точно не зная — подофицерътъ, дѣйствително, ще може да пострѣшне и своитѣ и домашнитѣ си нужди. Но войникътъ съ 2 л. и 10 ст. какво ще направи? Само ще си обрѣменимъ бюджета безъ да принесемъ нѣкаква реална полза. Нѣма да постигнатъ цѣльта си тѣзи 7 ст., които давате на войника. Ето защо, азъ бихъ молилъ г. министърътъ на войната да се съгласи, што законопроектътъ, като се гласува сега на първо четене, да отиде въ комисията, и тамъ добрѣ да се направи смѣтка, какво можемъ да дадемъ и какво не можемъ да дадемъ — но то не е толкова важно. Азъ казахъ и ще повторя: при милиардитѣ и толкозъ стотинъ милиона лева, които изразходваме и ще изразходваме, можемъ да прибавимъ още нѣкой и другъ милионъ. Не е тамъ въпросътъ. Цѣльта ще ли се постигне, ще ли облекчимъ нуждитѣ на войника съ тѣзи 7 ст. на день? Ако нѣма да се постигне цѣльта, нѣма защо да му хвърляме прахъ въ очитѣ и да му казваме: „Ти да мълчишъ, и ти получавашъ дневни пари“. Защото тогава ще излѣзе: единъ получава стотинки, другъ чевове, но всички сж на еднаква нога. Не, това не

бива да става, защото може да се получи такова положение, когато ще ни кажатъ: „Благодаримъ за тѣзи стотинки, нека останатъ въ хазната“. И когато нижнитѣ чинове ще кажатъ това: „Благодаримъ за тия стотинки, нека останатъ въ хазната“, това може би ще бѣде примѣръ и други да кажатъ: „И ние благодаримъ, нека останатъ въ хазната“. Тогава? А вие знаете, че примѣрътъ, който може да излѣзе отдолу, е много опасенъ. Нашата държава и безъ туй има толкозъ много мжтни облаци на своя хоризонтъ, че нѣма нужда да се стѣжтава още повече атмосферата, а трѣбва да вземемъ венчни мѣрки да я разведримъ. Та, заключавамъ, ще бѣде добрѣ да се обърне повече внимание на този законопроектъ, да се даде възможностъ да го изучимъ отъ венчки страни, да се види, вмѣсто да изпнимъ вѣдки, да не би да извадимъ очи въ всеко отношение: да не би той да бѣде прѣтължуванъ не само въ фискално отношение — че ще обрѣменимъ бюджета — а и въ другъ смисълъ, какъвто, вие разбирате, може да се даде на този законопроектъ, когато утрѣ стане законъ; ще видите вие, какви плакарди ще имаме за тѣзи 7 ст.

Прочее, азъ нѣмамъ нищо противъ да се приеме законопроектътъ по принципъ. Нека той се приеме и да се изпрати въ комисията, но една поправка, въ какъвто смисълъ и да приемемъ този законопроектъ, е необходимо да стане. Тази поправка ще трѣбва да се заключава въ това, че дневнитѣ пари ще трѣбва да текатъ оттогава, откогато текатъ дневнитѣ пари на г. г. офицеритѣ и военнитѣ чиновници. Не направите ли туй, турите ли, че тѣзи дневни пари ще се даватъ само отъ 18 юний, не зная какво ще стане — не желая да пророкувамъ, защото ме е много страхъ, и защото пророчеството ще бѣде много лошо. Но ако намѣрите, че е невъзможно да се даде на закона обратна сила, защото ще трѣбватъ много милиони, тогава помислете, че заслугитѣ на нашия войникъ, който, дѣйствително, изнесе на плещитѣ си всичката опаси колосална война, не ще се оцѣнятъ въ 7 ст. на день, а въ единъ грандиозенъ паметникъ, който българскиятъ народъ ще издигне, на върха съ единъ низенъ чинъ, съ единъ войникъ, и долу всички останали, седнали на колѣнитѣ прѣдъ неговата храбростъ и саможертвувателностъ.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата кюстендилскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Василъ п. Николовъ.

В. п. Николовъ: Г. г. народни прѣдставители! При разискването по принципъ на настоящия законопроектъ прави впечатление самата дума дневни. Като-че-ли иска да се каже, че войницитѣ отсега нататкъ ставатъ чиновници, тѣй както въ миналитѣ врѣмена имаше плащани войници. По неволя иде това на ума на човѣка, който помисли за старитѣ преториянски войски, и нѣкакъ мжчно му става, че съ една дума само може днешниятъ въоръженъ народъ да се приближи, тѣй да се каже, къмъ древната преториянска армия. Както ви е известно, има голѣма разлика между едноврѣмешното положение на войника и сегашното положение. Днесъ войникътъ вече не е чиновникъ на държавата; днесъ имаме въоръженъ народъ, и всеки отива да защитава отечеството си. Като така, споредъ мене, не трѣбва да става дума за дневни пари. Другъ е въпросътъ да увеличимъ тѣзи пари — по 1 л. на мѣсецъ — които се плащатъ на войника за пострѣпане необходимитѣ потребности, било въ казармата, било на бойното поле. Като се има прѣдъ видъ, че на бойното поле, особено когато хората сж стояли тамъ вече 10 мѣсеца и иматъ по-голѣми нужди, ще трѣбва да се увеличи това тѣхно възнаграждение, можемъ да направимъ едно увеличение, но не

подъ видъ на дневни пари, защото справедливо каза г. Такевъ, нѣкакъ иде съвсѣмъ смѣшно да се даватъ по 7 ст. на день. Какви сж тия дневни пари? Прѣди всичко, нека се чуе и разбере тукъ, че причината за голѣма частъ отъ недоволствата, които се чуватъ между обществото, сж именно паритѣ. Навсждѣ ни говорятъ за пари, а има даже, г-да, въ редоветѣ на самата армия агитация заради нѣкакви си пари. Ето защо ще трѣбва съ голѣмо внимание да се постъпва, когато се опрѣдѣлятъ нѣкакви си дневни пари. Изхождайки отъ тази мисль именно, азъ бихъ молилъ комисията, която се занимава съ този въпросъ, да прѣмахне съвършено думата „дневни пари“, а да каже, че се даватъ намѣсто по 1 л., по 4 или 5 л. на мѣсець на войникъ, за да може да удовлетвори дневнитѣ си необходими нужди.

Малко по-друго-яче стои въпросътъ съ старшитѣ подофицери и фелдфебелитѣ, които не само че сж войници по силата на закона, като граждани на България, но сж и чиновници на държавата, получаватъ извѣстно възнаграждение като чиновници. Както каза и г. Такевъ, тѣхниятъ животъ на бойното поле не се различава отъ живота на войницитѣ, и тѣмъ, ако се даде едно възнаграждение сжко такова като на войницитѣ, азъ мисля, че ще могатъ да задоволятъ дневнитѣ си обикновени нужди и нѣма да стане причина за голѣмо обрѣмняване на бюджета. Както правѣше смѣтка г. Ивановъ, ако се даде на всѣки войникъ по 70 ст. и, както е прѣдвидено въ законопроекта, по 1 л. на старшитѣ и младши подофицери и по 1-50 л. на фелдфебелитѣ, ще трѣбва да се даватъ около 13 милиона лева на мѣсець. Ако отидемъ по логиката на г. Такева, да имъ се даде и за 10-тѣ мѣсеца, ще трѣбватъ 200 милиона лева. Това ще бѣде една голѣма сума, каквато нашата хазна не ще може да издържи, а освѣтъ това ще се повдигнатъ сума въпроси, съ които нито народното прѣдставителство, нито нѣкаква комисия ще може да се справи. За тѣхъ нѣма да говоря, защото мисля, че е безразлично. Ето защо, азъ намирамъ, че самиятъ принципъ за даване дневни пари на войницитѣ е опасенъ, че не би трѣбвало да се приема и ще трѣбва въ комисията непрѣмънно да се прѣмахне.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдствители! Очевидно е, че между мотивитѣ на този законопроектъ и между съдържанието на неговия членъ единственъ, има голѣмо противорѣчие. Въ мотивитѣ е казано, че прѣзъ врѣме на войната съ Турция е забѣлѣзана голѣма несправедливостъ по отношение врѣменното положение за паричното доволствие на военнослужащитѣ въ военно врѣме. Тази несправедливостъ, споредъ вѣститѣ мотиви, се състои въ това, че даването на дневни пари на всички военнослужащи, съ изключение на войницитѣ, е твърдѣ неоснователно и несправедливо, тъй като нуждитѣ прѣзъ военното врѣме еднакво сж голѣми, както за единитѣ, така и за другитѣ. Значи, г. министърътъ е констатира, че както прѣзъ първата война, така и прѣзъ сегашната, е несправедливо да се даватъ на едни военни чиновне дневни пари, а на други да не се даватъ, и за да изгладя колко-годѣ тази несправедливостъ, той ни внася настоящия законопроектъ. Обаче, отъ единствения членъ на този законопроектъ се вижда, нѣщо, което забѣлѣза порано и г. Такевъ, че тѣзи дневни пари ще се даватъ отъ 18 юний насамъ. Е добръ, ако г. министърътъ констатира, че тази несправедливостъ, даване на едни дневни пари, а на други недаване, датира още отъ деня на мобилизацията, то прѣмахва ли се тя съ даване сега дневни пари на войницитѣ

отъ 18 юний насамъ? Не остава ли въ по-голѣмата частъ врѣме тази несправедливостъ пакъ да зѣе? Отъ друга страна казано е, че трѣбва да се даватъ дневни пари и на войницитѣ, тъй като нуждитѣ прѣзъ военното врѣме еднакво сж голѣми, както за единитѣ, тъй и за другитѣ. Значи, въ самитѣ мотиви се констатира, че въ нуждитѣ на военнитѣ чиновне въ военно врѣме нѣкаква особена голѣма разлика нѣма. Е добръ, когато въ мотивитѣ се констатира, че въ нуждитѣ голѣма разлика нѣма, защо тогава въ разврѣтитѣ на дневнитѣ да има такава голѣма разлика? Извѣстно е какво е дневното възнаграждение на нѣкои войнски чиновне и очевидно е, какво възнаграждение се прѣдвижда тукъ на войницитѣ — 7 ст. Нужди не особено различни, а разврѣтитѣ на дневнитѣ, очевидно, прѣмного различни. Питамъ азъ, тази несправедливостъ, която г. министърътъ констатира и се стреми да изгладя, изглажда ли се, когато за повечето отъ врѣмето, за 9/10 отъ врѣмето, нищо не се дава на долнитѣ чиновне; изглажда ли се тази несправедливостъ, когато остава тази голѣма разлика и въ разврѣтитѣ на дневнитѣ? Какво трѣбва да се направи, тогава? Всички сте имали случая да прочетете въ вѣстникитѣ, че разврѣтитѣ на дневнитѣ на войницитѣ е 70 ст., и това мнозина отъ тѣхъ знаятъ вече чрѣзъ нашия печатъ. Даже прѣди малко стана дума тукъ, кое е грѣшно: да-ли онова, което се съобщава на българското общество, на българския войникъ — 70 ст., или това, което днесъ ни се съобщава съ законопроекта — 7 ст. Излиза, че грѣшката е въ печата. Очевидно е, че 7 ст. и да ги дадемъ, и да ги не дадемъ — сѣ то; нѣкакво облекчение въ негодитѣ на войника, и то сега въ 12-я часъ, едва-ли ще може да се постигне. Ако ние даже ги увеличимъ на 70 ст., то пакъ е въпросъ, да-ли сега, прѣзъ юлий мѣсець, когато това нѣщо ще се гласува, нѣкакво облекчение въ войникитѣ негодни ще може да се допринесе. Но, на всѣки случай, едно е очевидно, че тази цифра е така нищожна, щото, освѣтъ че съ нея никакво облекчение не се постига, но просто — трѣбва да си изповѣдаме — бихме нанесли една неволяна обидна на българския войникъ. Ако ли, казватъ нѣкои, увеличимъ този разврѣтъ на 70 ст. и, ако ли отидемъ да платимъ дневни не само отъ 18 юний, но и отъ деня на мобилизацията, то въ такъвъ случай ще ни трѣбватъ много милиони. Тогава народното прѣдставителство трѣбва да помисли, заедно съ министерството, кое трѣбва да прѣдпочете: да-ли, при грамадата милиони, които се изхарчиха въ тази война, ще трѣбва да прибавимъ още нѣколко десетки милиона лева за това парично възнаграждение на войницитѣ, или пъкъ, ако намираме, че е невъзможно да дадемъ една колко-годѣ удовлетворителна сума на войника, то не бихме ли сторили много по-добръ да прѣмахнемъ онѣзи дневни, които се даватъ на другитѣ? Шомъ не можемъ да дадемъ на единитѣ — а признава се, че не е справедливо на едни да се дава, на други да не се дава — то не бихме ли сторили по-добръ, ако прѣмахнемъ дневнитѣ и за другитѣ, ако не за прѣзъ онази война, понеже е късно, понеже паритѣ сж изразходвани, то поне за прѣзъ тази война, отъ 18 юний насамъ. Азъ бихъ помолилъ народното прѣдставителство да се спре на този въпросъ, кое е по-умно да сторимъ: да-ли да дадемъ 7 ст. на войницитѣ, да ги обидимъ, да ги огорчимъ съ туй, или да кажемъ, че нѣма да има дневни пари за всички военни чиновне отъ 18 юний, па даже и малко по-отдавна — отъ врѣмето, когато се тури кръстъ на войната съ Турция. Да прѣмахнемъ оттогава поне всички дневни пари, мисля, че бихме сторили нѣщо по-добро. Азъ съмъ отъ ония, които смѣтатъ, че въ военно врѣме патриотизмътъ на всички не трѣбва да се плаща. Ето защо, ако се биха намѣрили лица, които да направятъ прѣдло-

жение за прѣмахване на дневнитѣ пари на всички войнски чинове отъ 18 юний, или отъ една по-прѣдна дата, по-скоро бихъ гласувалъ за такова едно прѣдложение, неже-ли за този законопроектъ, съ който не виждамъ нищо особено да се допринася по отношение несподитѣ на българския войникъ.

Прѣдседателствующъ Х. Тодоровъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ генералъ Г. Вазовъ: Г. г. народни прѣдставители! За да се разберемъ въ тази работа, необходимо е да се раздѣли въпросътъ за унтер-офицерскитѣ дневни отъ въпроса за дневнитѣ на редницитѣ и ефрейторитѣ. Въ чл. 10 отъ положението за паричното довольствие, както виждате отъ мотивитѣ, е прѣдвидено, щото на фелдфебелитѣ и подофицеритѣ, които командуватъ роты, ескадрони и батареи да се даватъ дневни, както и на офицерскитѣ кандидати. Това сж долни чинове, както знаете, обаче носятъ офицерски служби. Сметта се, че тѣ иматъ нужди, каквито нѣматъ другитѣ, които не носятъ тия служби. Било за прѣдставителството, било за да се държатъ по-чисто, било за по-голямъ престижъ, за всичко това е необходимо да бждатъ по-добъръ възнаградени. Вслѣдствие на туй, признато е и утвърдено отъ Народното събрание, тия долни чинове да бждатъ възнаградени. Азъ не правя нищо друго, освѣнъ да продължа тази аналогия, защото и старшитѣ, и младшитѣ подофицери въ послѣдно врѣме носятъ офицерски служби. У насъ въ ротитѣ нѣма, освѣнъ единъ ротенъ командиръ, който е офицеръ и то не навѣждъ, повечето сж кандидатъ-офицери или просто юнкери, а нѣйдъ подофицери и фелдфебели, и всички служби на младшитѣ офицери, каквито трѣбва да има четири въ ротата, се носятъ отъ старшитѣ и младшитѣ подофицери. Тѣй щото, ако за носене на офицерска служба на едни плащаме, защо на другитѣ да не платимъ? Дѣ е справедливостта? Послѣ, има много фелдфебели и подофицери дошли отъ запаса и които, като не занимаватъ подофицерски и фелдфебелски длѣжности, получаватъ толкова, колкото редника. Ами тия хора, още въ първитѣ сражения хванаха да замѣстватъ подофицеритѣ отъ дѣйствителната служба и захва-наха да идватъ на мѣстата имъ. Тѣ сж хора съ продължителна свѣрхсрочна служба и трѣбвало би да получаватъ малко повече възнаграждение, отколкото редника, защото все-таки тѣ сж главата и разума въ една рота, тѣ сж ядката, около която се държи всѣка една частъ. Ето защо азъ смѣтамъ, че справедливо е, всички подофицери, които не изпълняватъ офицерски длѣжности — а повечето сега изпълняватъ офицерски длѣжности — да получаватъ дневни, безъ да се боямъ отъ думата дневни или да мислимъ, че ги правимъ нѣкакви чиновници, защото, ако за едни хора отъ сѣщата категория, т. е. за едни долни чинове, е рѣшено и допуснато да получаватъ дневни, то защо и за тия да не допуснемъ да получаватъ дневни.

Друго-яче стои въпросътъ съ редницитѣ. Редницитѣ нѣйдъ въ свѣта не получаватъ дневни. Въ грѣцката армия и други получаватъ по 50 ст. на день заплата, която имъ служи и за дневни, и за храна, и за всичко, съ изключение на облѣклото. У насъ, обаче, на войника му даватъ всичко готово. Ако не навѣждъ е нахраненъ добръ войникътъ, то е защото условията сж тежки, защото интенданството не може наврѣме да достави храна, но, на всѣки случай, той получава храна и 1 л., който му се дава като мѣсечна заплата, което съставлява около 3 ст. на день. Тѣ му служатъ за набавяне ония принадлежности въ раницата, като игли, конци, сапунъ, разни приспособления за изтриване на пушката, за масло и т. н., а не защото нѣкаква заплата

му се дава. Нарича се така, защото не знаемъ какъ друго-яче да я наречемъ, но то е едно възнаграждение, което се дава на войника мѣсечно само за тая цѣль — да си набави тия дребни принадлежности, защото нѣма кой да се грижи за тѣхъ. Изгубилъ иглата, концитѣ, нѣма кой да мисли за това и не може да каже войникътъ: „Азъ ги изгубихъ, затова не съмъ запитъ, дайте ми други“, защото ще му кажатъ: даватъ ти 1 л. на мѣсеца, грижи се да се снабдявашъ съ тѣхъ. Сега азъ излизамъ отъ туй положение, че за всички е много трудно въ военно врѣме да се справятъ съ оня левъ, който получаватъ въ мирно врѣме. Този левъ не имъ стига. Далечъ съмъ отъ мисълта, че този левъ, който му даваме, ще му послужи да си купи тютюнъ. Азъ искамъ този левъ да му го утروимъ, но и дума не може да става, че ще удовлетворимъ неговитѣ нужди, и нашитѣ войници сж толкова умни и разбрани, че ще разбератъ, че не му се даватъ за нѣкакво удовлетворение на неговитѣ нужди, а че му се даватъ, за да се усилятъ този левъ, който е установенъ отъ българския народъ, който той, като български гражданинъ, е възприелъ чрѣзъ своитѣ народни прѣдставители и се е съгласилъ да го има на основание на закона, както въ мирно, така и въ военно врѣме. Азъ изхождамъ отъ това, че този левъ, за тия именно принадлежности, не е достатъченъ и, казвамъ, да му се придадатъ още 2 л. Понеже бѣше поставена думата „дневни“, то направи се сметка по колко се падатъ на день, ако се дадатъ по 2 л. повече на мѣсецъ, и се получи 7 ст. Но ако махнете думата „дневни“ и турите да се утрои заплата на войницитѣ, нѣмамъ нищо противъ, даже ако щете да я учетворите, азъ съмъ пръвъ, който ще ви поддържамъ и не съмъ азъ, който ще кажа: недейте. Ние знаемъ, че българскиятъ войникъ е мъченикъ, че той е, който трѣбва да стои горѣ високо, а ние всички по-долу, по при всичко туй, има нѣщо, което е невъзможно. Ние имаме 600 хиляди души на кракъ и сега, като даваме само по 2 л. на мѣсецъ въ повече, на день нашиятъ разходъ се увеличава съ 40 хиляди лева, значи, въ мѣсеца съ 1.200.000 л. Ако народното прѣдставителство намѣри за добръ да разпростре и назадъ тази мѣрка, която азъ предлагамъ и която смѣтамъ, че е справедлива и логична, тѣй като това е по-нататѣшно логично развитие на този правилникъ за паричното довольствие, не съмъ азъ оня, който ще протестирамъ противъ туй, нека му мисли министърътъ на финанситѣ. Тѣй щото, азъ съмъ съгласенъ да се вносатъ нужнитѣ измѣнения въ комисията, готовъ съмъ да съдѣйствувамъ съ всичкитѣ сили на туй и нѣма да правя прѣчки да станатъ промѣни въ едно или друго направление. Даже отивамъ до тамъ, че съмъ съгласенъ, какво въ туй разпрѣдѣление левъ и левъ и половина може да има грѣшка, но може да стане така, че старшитѣ унтеръ-офицери да получаватъ 1-20 л., а младшитѣ 80 ст. Може-би, като съмъ свързвалъ старшитѣ съ младшитѣ, да съмъ направилъ едно смѣшане, но може и въ това да станатъ измѣнения. Въобще ще приема всѣко измѣнение, което намѣря за добро, но само, г. г. народни прѣдставители, да не казвате, че това било обидно и не знамъ каква подигравка за войницитѣ. Каква подигравка е това? Азъ съмъ получавалъ маса писма отъ войници, въ които казватъ, че единиятъ левъ е малко. Тѣй сжщо имамъ сума протести отъ младши подофицери, въ които казватъ: нашитѣ другари изпълняватъ офицерски длѣжности, вие имъ давате заплата; и ние сжщо изпълняваме офицерски длѣжности и нищо не ни давате. Послѣ, за нашъ единъ подофицеръ не е малко 45 л. на мѣсецъ. Той получава 72 л. заплата; ако прибавимъ и тѣзи 45 л. къмъ тази заплата, нема е малко, нема е подигравка това? Напротивъ, азъ смѣтамъ, че е едно дѣйствително заслужено и спра-

ведливо възнаграждение, което трѣбва да му се даде и което е напълно достатъчно. Колкото за войниците, признавамъ, че е малко, и ако почитаемото Народно събрание намѣри за нужно да се измѣни, да стане 10 ст. или 4—5 л. на мѣсецъ, азъ нѣмамъ нищо противъ туй, но тоя въпросъ трѣбва да се обмисли съвмѣстно съ финансовия министъръ и да се рѣши.

Прѣседателствующъ Х. Тодоровъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ по принципъ законопроекта за отпушане дневни пари, начиная отъ 18 юний 1913 г., на всички долни чинове отъ армията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Законопроектътъ ще се прати на надлежната комисиия.

Съ това се изчерпва дневниятъ редъ.

Дневниятъ редъ за идущето засѣдание ще бѣде:

Първо, трето четене законопроекта за повикване подъ знамената на всички изключени отъ запаса опълченци отъ наборитѣ 1883, 1884 и 1885 г.;

Второ, второ четене законопроектитѣ: а) за допълнителенъ извънреденъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди, и б) за отпушане дневни пари начиная отъ 18 юний т. г. на всички долни чинове отъ армията;

Трето, отговоръ отъ г. министра на правосъдието на запитването на народния прѣдставител г. Янко Сакъзовъ.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Моля, идущето засѣдание да бѣде въ понедѣльникъ.

Прѣседателствующъ Х. Тодоровъ: Моля, които приематъ идущето засѣдание да бѣде въ понедѣльникъ, съ този дневенъ редъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 6 ч. 25 м. вечерята)

Прѣседателствующъ подпрѣдседателъ: **Х. Тодоровъ**

Секретаръ: **А. Кипровъ.**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гълъбовъ.**